

Sari Kauta
Elisabet Pöntinen

Ehkäisevä päihdetyö häminalaisnuorten kokemana

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkintonimike	Aika
Sari Kauta ja Elisabet Pöntinen	Sosionomi (AMK)	Tammikuu 2021
Opinnäytetyön nimi		
Ehkäisevän päihdetyön menetelmiä haminalaisnuorten koke- mana		56 sivua 3 liitesivua
Toimeksiantaja		
Haminan Kaupunki – Liisa Koski-Lukkari		
Ohjaaja		
Merja Nurmi (Xamk), Liisa Koski-Lukkari (Haminan kaupunki)		

Tiivistelmä

Hamina on kaupunki, joka sijaitsee Kymenlaakson maakunnan rannikolla, Venäjän rajan läheisyydessä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta päädyimme arvioimaan Haminan nuorten päihdeasenteita. Näiden tulosten valossa Hamina näyttöytyi kaupunkina, jossa nuoret olivat erityisen herkkiä päihdekokeiluille, ja päihteiden käyttö oli runsasta muuhun maahan verraten. Opinnäytetyön tavoitteena on arvioida nuorisolle suunnatun ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta Haminan kaupungissa ja tuoda mahdollisia kehittämiskohteita Haminan kaupungin tietoisuuteen. Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millä keinoin Haminan päihdeongelmaa on yritetty ratkaista? Tuntevatko Haminan nuoret ehkäisevän päihdetyön käytäntöjä ja jos tuntevat, miten he kokevat niiden vaikuttavan? Millaiseksi nuoret kokevat esimerkin vaikutuksen nuorempiin ikäluokkiin?

Opinnäytetyö toteutettiin monimenetelmällisesti käyttäen teemahaastattelua ja Webropol kyselyä. Keräsimme haastattelun keinoin haminalaisnuorten kanssa toimivilta työntekijöiltä heidän työssään kohtaamiaan ehkäisevän päihdetyön toimia. Haastateltavia oli viisi. Osa haastateltavista ei ehtinyt tavata meitä kasvotusten, heille haastattelulomake lähetettiin sähköisesti. Haastattelumateriaalin analysoinnissa käytettiin sisällönanalyysiä. Ehkäisevän päihdetyön toimien vaikuttavuutta arvioimme kyselytutkimuksella, joka toteutettiin Webropol kyselynä Haminan lukion ja Etelä-Kymenlaakson ammattikoulun Haminan kampuksen 17-vuotiaille opiskelijoille. Kyselyyn vastanneista suurin osa oli lukiolaisia. Vastausjoukko on viisi haastateltavaa ja 175 kyselyyn vastannutta, joista kohderyhmään kuului 79 opiskelijaa.

Haastatteluiden myötä ilmeni merkittävä painoarvo turvallisella aikuisen valvomalla tilalla ja aikuisen roolilla nuoren kuuntelijana. Nuoret ovat tuoneet haastateltujen työntekijöiden tietoon omia kokemuksiaan yökahvilatoiminnan vaikuttavuudesta ja merkityksellisyydestä ehkäisevänä päihdetyön menetelmänä. Päihteiden käyttö näkyi puheiden lisäksi myös asenteissa.

Kyselyyn vastanneet nuoret kokivat merkityksellisimpänä ehkäisevän päihdetyön keinona 6.luokalla järjestettävän Selvä reitti -tapahtuman. Kokemusasiatuntijoiden kertomukset olivat toiseksi merkityksellisin, ja kolmanneksi tärkeimmäksi nuoret arvioivat olevan nuorille järjestetyt harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat. Vähiten nuoret tunsivat Rannikkopajojen ja etsivän nuorisotyön toimintaa.

Nuoret pitivät kaveripiirin muutoksen vaikuttavana tekijänä päihdekokeiluun. Vastanneiden mielestä myös nuorten aikuisten päihteiden käyttö toimi nuoremmille ikäpolville huonona esimerkkinä ja madalsi kynnystä päihdekokeiluun. Kyselyyn vastanneista nuorista hieman yli puolet oli huolissaan Haminan nuorten päihteiden käytöstä.

Tutkimus osallisti nuoria Haminassa vallitsevan päihdeongelman ratkaisemiseen tuomalla subjektiivisen arvion erilaisten ehkäisevän päihdetyön toimintojen vaikuttavuudesta. Tutkimuksen tuloksista nousseet teemat kartoittavat Haminan kaupungin ehkäisevän päihdetyön kehittämiskohteita. Tutkimustulokset viedään Haminan kaupungin moniammatilliselle ohjausryhmälle tiedoksi.

Asiasanat

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

päihteet, osallisuus, ehkäisevä päihdetyö, nuoret

Author (authors)	Degree	Time
Sari Kauta Elisabet Pöntinen	Bachelor of social services	January 2021
Thesis title		56 pages 3 pages of appendices
Substance abuse prevention method in the city of Hamina from a youth perspective		
Commissioned by		
Hamina city – Liisa Koski-Lukkari		
Supervisor		
Merja Nurmi (Xamk), Liisa Koski-Lukkari (Hamina city)		

Abstract

The thesis assesses the effectiveness of preventive substance abuse work methods towards young people in the city of Hamina. The thesis answers the following research questions: Do Hamina's young people know the practices of preventive substance abuse work and if so, do they feel they are effective? How do young people perceive the impact of the elder's example on younger age groups?

The thesis was carried out using a thematic interview and a Webropol survey. The interview charted which preventive substance abuse work methods youth workers have encountered in their job. Content analysis was used to analyse the interview material. The effectiveness of preventive substance abuse activities was assessed through a survey.

The interviews revealed the significance of safe adult-supervised spaces and the role of an adult as a young person's listener. Young people have expressed they find night café activities effective and relevant as a preventive method of substance abuse work to the interviewed youth workers.

The young people surveyed felt that the most meaningful tool of preventive substance abuse work was the Selvä Reitti event in grade 6. Young people knew the least about coastal workshops and outreach youth work. Slightly more than one-half of the surveyed were concerned about the substance use of young people in Hamina.

The study engaged young people in solving the substance abuse problem by letting them subjectively assess the effectiveness of preventive substance abuse activities. The study points out the development targets of preventive substance abuse work. The results of the research will be sent to the steering group of Hamina City.

Keywords

intoxicants, inclusion, prevention of substance abuse, young people

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	9
2	NUORTEN HYVINVOINTI.....	10
2.1	Nuorten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä.....	10
2.2	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Kymenlaaksossa	12
3	NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ	14
3.1	Kannabis nuorten päihteenä.....	15
3.2	Nuuska nuorten päihteenä.....	17
3.3	Nuorten päihteiden käyttö Haminassa	18
4	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	19
5	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ HAMINASSA.....	21
5.1	Päihdeputki / Selvä reitti 6. luokalla	22
5.2	Nuorisotyö ehkäisevän päihdetyön toteuttajana.....	23
5.3	Opiskelijahuollon palvelut	24
5.4	Rannikkopajojen toiminta ehkäisevän päihdetyön toteuttajana	25
5.5	Harrastustoiminta	27
6	NUORTEN OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUKSIEN LISÄÄMINEN 28	
7	TUTKIMUKSEN TARKOITUS SEKÄ TAVOITE	29
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
8.1	Tutkimuskysymykset	30
8.2	Tutkimuskohde	31
8.3	Tutkimusmenetelmä	31
9	TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYKSET JA VASTAUSTEN ANALYSOINTIA.....	32
9.1	Työntekijöiden kohtaamat ehkäisevän päihdetyön menetelmät	33
9.2	Työntekijöiden kokemukset ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuudesta.....	35
9.3	Nuorten päihteiden käytön näkyvyys työntekijöiden kokemana	36

9.4	Työntekijöiden kokemus nykytilanteesta verrattuna menneeseen.....	37
9.5	Ammatillinen arvio ylisukupolvisuuden ja perheen sisäisten vaikeuksien vaikutuksista nuorten päihteiden käyttöön.....	39
10	WEBROPOL-KYSELY.....	41
10.1	Kyselyn toteutus	41
10.2	Webropol kyselyn vastauksia	42
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	47
11.1	Ehkäisevän päihdetyön toiminnot päihdeongelman ratkaisemiseksi	47
11.2	Nuorten näkökulmasta toimivat ehkäisevän päihdetyön menetelmät sekä menetelmien tuntemus.....	48
11.3	Esimerkin vaikutus nuorempaan ikäpolveen	49
11.4	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	50
11.5	Jatkotutkimusehdotukset	52
12	POHDINTAA	52
	LÄHTEET	56
	KUVALUETTELO	71

LIITTEET

Liite 1. Ehkäisevän päihdetyön menetelmiä haminalaisnuorten kokemana haastattelulomake

Liite 2. Tiedote vanhemmille

Liite 3. Teemahaastattelun kyselyrunko – haminalaisnuorten kanssa työskentelevät henkilöt

1 JOHDANTO

Terveelliset lapsena ja nuorena opitut elämäntavat kantavat läpi elämän. Hyvinvointi muodostuu monesta eri kokonaisuudesta, kuten riittävä lepo, liikunta, stressinhallintakyky ja hyvä ravinto. (MLL 2019.) Hyvinvointiin vaikuttavat monenlaiset tekijät eri sosiaaliryhmissä sekä eri elämänvaiheissa. Aikuisväestön sosioekonomisia eroja tarkastellaan ammattiaseman, tulotason sekä koulutuksen mukaan. Nuorten vertailu ja tarkastelu ei ole yhtä yksinkertaista kuin aikuisten, sillä erilaiset ominaisuudet eivät ole heillä vielä vakiintuneet. Hyvinvointieroja voidaan eritellä perheen sosiaalisen aseman mukaisesti. Perheen toimeentulo sekä sosiaalinen asema ovat toimineet nuorten hyvinvoinnin mittarina. Useat elämänkulkuteoreettiset näkökulmat ovat osoittaneet, että lapsuuden elinolot ja perheen sosiaalinen asema vaikuttavat nuoren hyvinvointiin. Ne ovat kytköksissä perhetaustaan ja voivat toisaalta ennustaa aikuisuuden sosiaalista asemaa. (Karvonen 2019,121.)

Vuonna 2019 keväällä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos teetti kouluterveyskyselyn, jossa tutkittiin lasten ja nuorten hyvinvointia. Kyselyyn vastasi 250 000 nuorta sekä lasta, ikähaitari oli 9–17-vuotta. Kyselyn avulla saatiin tiedot eri luokka-asteilta 70–82 prosentilta opiskelijoista. 2019 vuoden kouluterveyskyselyssä 26,2 prosenttia ammatillisen oppilaitoksen nuorista kokivat perheensä taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi. (THL 2019.)

2017 tehdyn ja 2019 toistetun kouluterveyskyselyn mukaan haminalaiset nuoret olivat kärkipäässä päihdekokeilujen ja päihteiden käytön suhteen. Vuonna 2017 kaupungissa reagoitiin tuloksiin perustamalla moniammatillinen työryhmä pohtimaan, mitä asialle voitaisiin tehdä. Vuoden 2019 tulosten mukaan tilanne oli parantunut peruskoulun yläastetta käyvillä, mutta toisen asteen opiskelijoilla luvut jatkoivat nousuaan. (THL 2017; 2019.)

Tästä saimme ajatuksen kysyä toisella asteella opiskelevilta nuorilta itseltään ehkäisevän päihdetyön menetelmistä ja niiden vaikutuksista. Menetelmien ke-
räämiseksi haastattelimme nuorten parissa työskenteleviä henkilöitä.

Tutkimuksemme teoriaosassa esittelemme kaksi laitonta päihdettä, kannabik-
sen ja nuuskan, joiden käyttö vaikuttaisi olevan kasvussa, vaikka alkoholin
käyttö ja tupakointi ovatkin nuorten keskuudessa edelleen yleisempiä. Halu-
simme rajata aihetta sen laajuuden huomattessamme ja koemme, että esimer-
kiksi kannabis on nouseva trendi nuorten keskuudessa tällä hetkellä. Myös
kannabiksen laillistamisen ympärillä tällä hetkellä käytävä keskustelu saattaa
herättää nuorissa mielenkiintoa sitä kohtaan.

2 NUORTEN HYVINVOINTI

Päihteiden käytön vaikutukset lapsiperheiden hyvinvointiin ovat mittavat ja
moninaiset. Voidaan puhua ongelmien sosiaalisesta perimästä. Sosiaalinen
perimä voi perustua lapsuudessa koettuihin kasvu- ja kehitystä edistäviin tai
haittaaviin kokemuksiin. Arjessa vaikuttavat vanhempien juomatavat, omat
lapsuuden kokemukset aikuisten päihteiden käytöstä, kasvavan lapsen omat
päihdekokeilut sekä vanhempien pyrkimykset kasvattaa lasta. Yksiselitteistä
syy-seuraussuhdetta tutkimuksissa ei ole tullut ilmi. Kuitenkin vanhemmilla ja
kodin olosuhteilla näyttäisi olevan vaikutusta siihen, millaiseksi nuoren päihte-
iden käyttö muodostuu. (Lammi-Taskula 2014, 196.) Vuoden 2019 kouluter-
veyskyselyssä nuorilta kysyttiin, ovatko he tyytyväisiä elämäänsä tällä het-
kellä. Haminalaisista lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 18,7 prosenttia oli
tyytyväisiä elämäänsä. Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 24,7 pro-
senttia oli tyytyväisiä, ja tyytyväisimpiä olivat haminalaisen ammatillisen oppi-
laitoksen nuoret 38,3 prosenttia. (THL 2019.)

2.1 Nuorten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä

Hoikkala ja Vauhkonen (2020) tutkivat syrjäytymistä, sen kustannuksia ja koh-
dennetun nuorisotyön vaikuttavuutta. Heidän näkemystensä mukaan ideaali-

sessä elämäkulussa elämä etenee raiteillaan peruskoulun myötä jatkokoulutukseen, työelämään ja taloudelliseen vakauteen sekä riippumattomuuteen. Viime vuosikymmenet ovat kuitenkin osoittaneet, että elämäkulun moninaisuus on lisääntynyt. Nuoret eivät saavuta aikaisempien sukupolvien tavoin aikuisuuden merkkipaaluja. Lisääntyneet mahdollisuudet sekä valinnanvapaus, poliittiset näkökulmat ja työelämän rakenteiden muuttuminen ovat yleistyneet. Tämä puolestaan on lisännyt nuorisotyön ja ehkäisevän päihdetyön merkittävyyttä.

Mielenterveys auttaa ihmistä selviytymään erilaisissa vastoinkäymisissä ja kriisitilanteissa. Mielenterveyttä voidaan tukea ja vahvistaa monilla eri tavoilla. Sen tukeminen lähtee varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta ja jatkuu läpi ihmisen elämänkaaren. Kuntien tehtävänä on mm. järjestää mahdollisuuksia liikunnalle, kulttuuripalveluille, virkistys- ja harrastetoiminnalle sekä mahdollistaa ihmisten sosiaalista kanssakäymistä. Myös kansalaisjärjestöt ovat isossa roolissa mielenterveyttä edistävässä työssä. (Sosiaali- ja terveysministeriön muistioita 2016:3, 25.) Etenen mukaan lasten ja nuorten mielenterveystyössä on tärkeää huomioida, että varhaislapsuuden turvallinen ja terveellinen kasvuympäristö luo pohjan mielenterveydelle, häiriöt pyritään tunnistamaan ja apua tarjoamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Nuorille tulisi järjestää matalan kynnyksen paikkoja sekä viiveetön pääsy hoitoon. Kouluilla pitäisi olla mahdollisuus käyttää ammattihenkilöiden asiantuntemusta. Nuoren elämän siirtymävaiheita tulisi tukea riittävässä määrin. Lasten ja nuorten vanhempien työn ja vapaa-ajan yhdistämistä tulisi helpottaa. (Pihlainen 2010, 8.)

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö tukee kaikenikäisten mielenterveyttä ja hyvinvointia. Suomalaista koulua pidetään turvallisena. Meillä on harvoin traagisia väkivallantekoja koulumaailmassa. Sen sijaan kiusaamista meillä edelleen on kouluissamme. Kouluväkivalta aiheutuu nuoren psyykkisestä pahoinvoinnista, ahdistuneisuudesta ja turvattomuuden tunteesta. Vanhemmat saattavat tiedostamattaan lisätä turvattomuutta antamalla läheisyyden sijaan materiaalista huomiota, kuten kalliita harrastuksia, meikkejä jne. Tällöin nuo-

ren arvomaailma vääristyy niin, että hän oppii arvostamaan materiaa ja ulko-
näöllisiä asioita liiaksi. (Uusikylä 2010, 12–15.) Vuonna 2017 haminalaisista
peruskoulun 8. ja 9. -luokkalaisista 15,3 prosenttia ilmoitti tulleen kiusatuksi
vähintään kerran viikossa. Vuonna 2019 luku oli 8,4 prosenttia. Ammattikoulun
kohdalla 2017 kiusaamista koki 5,5 prosenttia vastanneista ja vuonna 2019
kukaan ei ilmoittanut tulleen kiusatuksi. Lukiossa vastaavat luvut olivat
vuonna 2017 2,2 prosenttia ja 2019 1,3 prosenttia. (THL 2017; 2019.)

2.2 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Kymenlaaksossa

Lastensuojelulaki (417/2007, 12§) velvoittaa kuntaa tai useampaa kuntaa yh-
dessä tekemään suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä ja
lastensuojelun järjestämisestä. Aiemmin Haminan kaupunki laati suunnitelman
yksin, mutta nyt se on tehty yhteistyönä Kymenlaakson sosiaali- ja terveystal-
velujen kuntayhtymän (Kymsote) jäsenkuntien kanssa. Suunnitelman laatimi-
seen on osallistunut myös seurakunnat, Kymen-Karjalan sosiaali- ja terveystur-
turva ry, Kymenlaakson ensi- ja turvakotiyhdistys ry, MLL:n Kaakkois-Suomen
piiri ja Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen ennalta ehkäisevän toiminnan ryhmä.
(Kymenlaakson maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
2020–2024, 3.)

Vaikka suurin osa kymenlaaksolaisista lapsista voi hyvin, on noin kymmenellä
prosentilla ollut mielialaan liittyviä ongelmia tai ahdistuneisuutta. Yläkouluikäi-
sistä joka kymmenes kokee yksinäisyyttä ja kertoo, ettei hänellä ole yhtään lä-
heistä ystävää. Lapset, nuoret ja perheet eivät tule aina autetuksi oikea-aikai-
sesti. Usein ongelmat ovat kestäneet pitkään ja ne ovat monimuotoistuneet.
Lastensuojeluilmoitusten määrä on lisääntynyt, vaikkakin ovat yhä maan kes-
kitasoa. Huostaanottoja on tehty enemmän kuin lopetettu. Kodin ulkopuolelle
tehtyjä sijoituksia on eniten koko maahan verraten ja useat lapset on sijoitettu
toistuvasti. Tämä on johtanut laitospaikka- ja perhehoidon kustannusten nousuun.
Jälkihuollon asiakasmäärät ovat pysyneet ennallaan. (Kymenlaakson maakun-
nallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020–2024, 5.)

Yksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteista on lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvoinnin lisääntyminen. Lapsilla on ympärillään läheisiä ja turvallisia aikuisia auttamassa ja tukemassa heitä. Perheitä tuetaan vanhemmuudessa ja parisuhteessa, sekä erotilanteessa turvaten lasten oikeudet. Apua, tukea, hoitoa ja palveluita on saatavilla oikea-aikaisesti ja tasapuolisesti. Erityistukea on tarjolla sitä tarvitseville. (Kymenlaakson maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020–2024, 9.)

Toisena tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen. Lasten ja nuorten elinympäristössä tulee olla tiloja, joissa he kohdataan sekä yksilöinä että yhteisön jäseninä. Palvelut ja erilaiset toiminnot pitää olla tasapuolisesti ja esteettömästi saavutettavissa niin fyysisesti kuin sosiaalisestikin. Osallisuutta tuetaan lasten ja nuorten lähiyhteisöjen, kuten vanhempien, kavereiden, koulun, varhaiskasvatuksen, harrastustoimijoiden ja niin edelleen, kuuntelevalla, oppivalla ja luottamusta rakentavalla vuoropuhelulla. Lapsia kuullaan heitä itseään, lähiympäristöä ja palveluita koskevissa päätöksissä. Eri väestöryhmien ja perheiden toiveet ja kokemukset perheellisyyteen ja lapsiperheiden sujuvaan arkeen kuullaan ja otetaan huomioon. (Kymenlaakson maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020–2024,10.)

Kolmas tavoitteista on lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivien monialaisen verkostotyöskentelyn kehittyminen ja jalkautuminen. Tämä tarkoittaa kuntien, Kymsoten, järjestöjen, seurakuntien toimijoiden ja muiden viranomaisten joustavaa yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin vastaamiseksi, lapsi- ja nuorisolähtöisesti ja välittävästi, yli ammatti- ja sektorirajojen. (Kymenlaakson maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020–2024,10.)

3 NUORTEN PÄIHITEIDEN KÄYTTÖ

Vuonna 2017 Haminan ammatillisessa oppilaitoksessa tehdyn THL:n kouluterveyskyselyn mukaan 19,8 prosenttia vastanneista oli kokeillut kannabista vähintään kerran. Vuonna 2019 peruskoululaisten kannabiskokeilut olivat laskeutuneet, mutta ammattikoulussa ja lukion 1. ja 2. luokilla nousseet. (THL 2019.)

Global Drug Survey (GDS) -tutkimuksen koonnin (2019) mukaan päihteiden käyttö Suomessa on Euroopan keskitason tuntumassa. Päihteitä hankitaan kavereiden kautta tai salatun verkkoyhteyden kautta. Kannabiksen kohdalla myös kotikasvatus on yleistä. Tutkimuksen mukaan sosiaalinen välittäminen on merkittävässä osassa päihteiden käytössä. Tällöin välittäjä ja käyttäjä käyttävät päihteitä yhdessä, eikä tarkoituksena ole ansaita rahaa, vaan se nähdään yhteisöllisenä toimintana. Salatun verkon kautta ostaminen mahdollistaa päihteiden hankkimisen niille, joilla ei ole sosiaalista hankintaverkostoa. Tällöin käyttäjän tulisi osata itse arvioida kriittisesti netistä tulevaa tietoa. Riskinä on, ettei henkilö saa opastusta vähemmän haitallisiin käyttötapoihin. (Muuntohanke 2018.)

A-klinikkasäätiö on vuonna 2018 tehnyt 16–20-vuotiaille nuorille väestökyselyn aikuistumiseen ja päihteisiin liittyen. Kyselyllä kartoitettiin aikuistuvien nuorten päihteiden käyttöön liittyviä tekijöitä Suomessa. Tähän kyselyyn vastasi 404 nuorta. Kysely oli jaettu kolmeen osioon. Ensimmäinen osio käsitteli vanhempia, sekä vanhemmuuden roolia nuoren elämässä ja suhtautumista päihteisiin. Toinen osio selvitti nuorten päihteiden käyttöä, ja kolmannessa osiossa pyrittiin selvittämään, millaista merkitystä nuoret antavat aikuistumiselle sekä täysi-ikäisyydelle. Kyselyssä tarkasteltiin erikseen kannabiksen sekä alkoholin käyttöä. Yli 70 prosenttia vastanneista ilmoitti käyttävänsä alkoholia. Vähintään 15 prosenttia vastaajista oli kokeillut kannabista. Usein toistettu väite, että kannabis on korvannut nuorilla alkoholin käytön, ei tämän tutkimuksen valossa pidä paikkaansa. Kyselyn mukaan alkoholia käyttävistä nuorista 20 prosenttia käyttää myös kannabista, mutta kannabiksen käyttäjistä 98 pro-

senttia kertoo myös juovansa. Alkoholia ja kannabista käytetään siis rinnakkain siten, että kannabista käyttävät useimmiten myös juovat, mutta ei toisinpäin. Kysely myös osoittaa, että alkoholin käyttö lisääntyy iän myötä eikä ole sukupuoleen sidonnaista. (Saarainen 2018.)

Kyselystä ilmeni myös, että nuoret käyttävät alkoholia sitä yleisemmin ja useammin, mitä huonommin vanhemmat heidän arvionsa mukaan tietävät, missä ja kenen kanssa he viettävät aikaa. Nuorista, jotka eivät asuneet kotona, alkoholia käytti vähintään kerran kuussa 50 prosenttia, ja huoltajan kanssa asuvista 25 prosenttia. Yllättävää tässä tutkimuksessa oli se, että täysi-ikäiset, ei kotona asuvat nuoret toivoivat muita enemmän vanhempiansa olevan kiinnostuneita heidän elämästään ja kyselevän heidän kuulumisiaan. Vanhempiansa alkoholin käytöstä koki haittaa 29 prosenttia nuorista. (Saarainen 2018.)

Saaraisen (2018) mukaan nuoret tarvitsevat tukea itsenäistymiseen. Täysi-ikäisyys luo nuorille paineita ja ahdistusta. Kaikista vastaajista 63 prosenttia oli sitä mieltä, että täytettyään 18 vuotta heidän velvollisuutensa lisääntyvät. Kysely myös osoitti, että päihteitä käyttämättömät nuoret, keskustelevat paineista ja ongelmistaan useammin vanhemman ja läheisen kanssa. Päihteitä käyttävä nuori sen sijaan keskustelee enemmän ystävän kanssa. Kysely osoitti myös, että tytöt keskustelevat psykologin ja terapeutin kanssa useammin kuin pojat. Pojat taas puolestaan suosivat enemmän isovanhempia. Kyselyn vastaajina olivat 16–20-vuotiaat nuoret.

3.1 Kannabis nuorten päihteenä

Ehkäisevä päihdetyö, Ehyt ry, ja Youth Against Drugs eli YAD ry, ovat käynnistäneet yhteisen hankkeen, kannabisintervention kannabista käyttäville nuorille. Hankkeen toteutus tapahtuu 1.1.2018–31.12.2020 ja sen avulla kehitetään interventiomallia, jolla tuetaan kannabiksen käytön lopettamiseen tai vä-

hentämiseen. Toisen asteen opinnoista putoaminen johtaa moniin syrjäytymistä edistäviin asioihin, kuten lisääntyvään kannabiksen käyttöön. (EHYT ry, s.a.)

Haminalaisista 1. ja 2. vuoden lukiolaisista vuonna 2017 oli kannabista ainakin kerran kokeillut 7,4 prosenttia. Vuonna 2019 luku oli noussut 11,7 prosenttiin. Vastaavat luvut ammattikoululaisilla olivat 2017 19,8 prosenttia ja vuonna 2019 26,2 prosenttia. Vähintään kaksi kertaa kannabista tai marihuanaa kokeilleita löytyi lukiosta 4,4 prosenttia vuonna 2017 ja 7,1 prosenttia vuonna 2019. Ammattikoulussa luvut olivat 11,6 prosenttia vuonna 2017 ja 21,3 prosenttia vuonna 2019. Näitä prosentteja tarkastelemalla saadaan selville, että ammattikoululaisien kertakokeilut ovat vähenemässä ja uudelleen kokeilijoiden määrä kasvamassa, kun taas lukiolaisilla suunta on päinvastainen. Muihin huumaaviin aineisiin ei ammattikoulua käyvien haminalaisnuorten keskuudessa ole ollut merkittävää kiinnostusta 2019 tehdyn tutkimuksen mukaan, kun taas lukiossa se näyttäisi olevan nousussa. (THL 2017;2019.)

Kannabis on Suomessa yleisimmin käytetty laiton huumausaine. Kannabiksen pääasiallinen vaikuttava aine on THC. Kannabisvalmisteita ovat marihuana, hasis ja kannabisöljy. Marihuana valmistetaan hampukasvin kukinnoista, varsiosista ja ylimmistä versoista. Sitä käytetään päihdekäytössä polttamalla savukkeessa. Hasista valmistetaan hampun hartsista. Myös sitä voidaan käyttää polttamalla. Kannabisöljyä valmistetaan tislamalla hartsista. Sitä voidaan käyttää sellaisenaan tai liotettuna esimerkiksi juomaan, karamelleihin tai leivonnaisiin. Se on kannabisvalmisteista vahvin. Kannabista voidaan käyttää myös höyryttämällä ja piipussa tai vesipiipussa polttamalla. Kannabiksen vaikutukset vaihtelevat riippuen käytetystä valmisteesta, kasvilajikkeesta sekä luonnollisesti myös käyttäjän kokemuksesta. (Holmberg ym. 2018, 70–71.)

Kannabiksella on sekä piristävä että rentouttava vaikutus. Se rentouttaa, vähentää aggressiivisuutta, mutta samalla aktivoi ajatuksen juoksua ja lisää sosiaalisuutta. Cannabis myös muuttaa käsitystä ajasta ja tilasta, kasvattaa ruokahalua ja saattaa aiheuttaa hallusinaatioita suurilla määrillä. (Päihdelinkki

s.a.) Kannabiksella voi olla myös negatiivisia vaikutuksia, kuten masennuksen, ahdistuneisuuden, vainoharhaisuuden tai paniikkikohtausten aiheuttaminen. Pitkään käytettynä muisti ja oppiminen heikentyvät ja elämänpiiri kaventuu. (Nuortenmielenterveystalo s.a.) Nuorena aloitettu kannabiksen käyttö saattaa aiheuttaa psykoosin sekä lisätä skitsofreniaan sairastumisen riskiä (Hakkarainen ym. 2014).

Aivotutkija Petri Hyypiän mukaan kannabiksen käyttö ei aiheuta nuorelle pysyviä muutoksia aivoihin, jos käytöstä ei tule jatkuvaa. Sen sijaan on nähtävissä lyhytaikaisia haittoja riippuen käyttömäärien suuruudesta. Näitä ovat muun muassa muistiin, tarkkaavaisuuteen, oppimiskykyyn ja ongelmanratkaisuun liittyvät ongelmat. Kyse on kuitenkin usein nuorelle herkistä ajoista, ja vaikutus heijastuu koulumenestykseen ja sosiaalisiin suhteisiin, ja näin ollen kannabiksen käytöllä voi olla pitkäaikaisia seurauksia. (Näveri 2019.)

3.2 Nuuska nuorten päihteenä

Savuton tupakka, toiselta nimeltään nuuska, on erityisesti nuorten keskuudessa suosittu tupakkatuote. Nuuskan terveydellisiä haittavaikutuksia vähätellään. Nuuskan vaikutus ulottuu kuitenkin yleiseen terveyteen. Se edistää sydän- ja verisuonitauteja, kakkostyypin diabetesta sekä riskiä erilaisille syöville, toteaa Heikkinen (2019). Kuten muutkin nikotiinituotteet, nuuska joko piristää tai rentouttaa käyttäjänsä. Nikotiini luokitellaan stimulantteihin eli piristäviin aineisiin. Sen myötä sydämenlyönnit tihentyvät ja nostavat verenpainetta. Nuuskan runsaan käytön riskit ovat nähtävillä erityisesti suun alueen terveydessä. (Päihdelinkki s.a.)

Nuuska sisältää 2500 kemikaalia, joista noin 30 on syöpää aiheuttavia. Nikotiiniriippuvuus nuuskassa on viisinkertainen tupakkaan verrattuna. Päivittäinen nuuskan käytön tuoma nikotiinimäärä on tupakan sisältämää huomattavasti suurempi. (Heikkinen 2019.)

Nuuskaa käytetään asettamalla nuuskapussi tai irtonuuska ikenen ja huulen väliin. Tällä tavoin nikotiini imeytyy suun limakalvoilta käyttäjän verenkiertoon. (Päihdelinkki.) Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan ammattikoulua käyvistä haminalaisnuorista yhteensä 12,9 prosenttia käytti nuuskaa päivittäin. Lukion 1. ja 2. vuosiluokkaa opiskelevilla prosentuaalinen määrä oli 3,9, joka on huomattavasti matalampi verraten ammattikouluun kyselyn tuloksiin. (THL 2019.)

3.3 Nuorten päihteiden käyttö Haminassa

THL:n vuonna 2017 tekemän kouluterveyskyselyn tulokset saivat Haminan kaupungin päättäjät heräämään karuun totuuteen haminalaisnuorten päihteiden käytöstä. Haminalaisnuorten päihdekokeilut ja päihteiden käyttö olivat valtakunnallisella tasolla kärkiluokkaa. Myös nuorten puheissa päihteiden vaaroja ja riskejä vähäteltiin ja kannitoilailuilla jopa kehuskeltiin, nuorten parissa työkentelevien mukaan. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä tämä päihdemyönteisyys alkoholin osalta on hieman laskenut haminalaisten lukiolaisten keskuudessa. Vuonna 2017 53,4 prosenttia kyselyyn vastanneista lukion 1. ja 2. luokan oppilaista hyväksyi humalahakuisen juomisen, kun taas vuonna 2019 vastaava luku on 51,3 prosenttia. Lasku on kuitenkin niin vähäinen, ettei siitä voida vielä päätellä suunnan muuttumisesta. Ammattikouluissa vastaavat luvut olivat vuonna 2017 63,1 prosenttia ja vuonna 2019 60 prosenttia. Lukio-
laisten keskuudessa kokonaan raittiiden määrä on noussut 2,1 prosenttia vertailuvuosien aikana, kun taas ammattikoululla raittiiden määrä on laskenut 8,5 prosenttia. (THL 2017; 2019.)

Muiden päihteiden, kuten marihuanan, hasiksen, ekstaasin, subutexin, herooinin, kokaiinin, amfetamiinin, LSD:n, gamman, osalta ainakin kerran kokeilleita oli lukion 1. ja 2. luokilla 11,8 prosenttia, mikä tarkoittaa 3,7 prosenttia kasvua kahdessa vuodessa. Ammattikoulun osalta vastaava luku on 27,9 prosenttia, ja siten kasvua on 8,1 prosenttia verran. (THL 2017; 2019.)

THL:n kouluterveyskyselyissä haminalaisnuorilta kysyttiin myös päihteiden saatavuudesta. Vuonna 2019 tehdyssä kyselyssä vastaukset näyttivät, että päihteitä on verrattain helposti saatavissa. Lukiolaisista 68,4 prosenttia vastasi, että päihteitä on paikkakunnalla helppo saada. Ammattikoululaisista jopa 75 prosenttia vastasi, että päihteitä on helppo tai melko helppoa saada. Koko Kymenlaaksossa vastaava prosenttiluku oli 70. Päihteitä hankitaan kavereiden kautta tai salatun verkkoyhteyden kautta. Myös Haminaan huumausaineet tulevat pääasiallisesti verkkoyhteyksien kautta Keski-Euroopan markkinoilta, vaikka Hamina sijaitsee myös hyvin lähellä Venäjän rajaa. (Koski-Lukkari 2020.)

Jurvansuu (2015) tutki yhteistutkimuksen menetelmän ja nuorten osallisuuden vaikuttavuutta Haminan nuorisotyöhön. Jurvansuu toteaa, että syitä päihteidenkäytölle nuorten näkökulmasta ovat ryhmäpaine, tekemisen puute sekä irtiotto arjesta. Jurvansuun kehittämisidea tutkimustyössään oli jokavuotinen yhteistutkimisen osana perusnuorisotyötä. Jurvansuu ideoi yhteistutkimisen nuorten kanssa antavan mahdollisuudet turvalliseen asioiden käsittelyyn, riskikäyttäytymisen muotoihin sekä mieleisten nuorisotapahtumien järjestämiseen.

4 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevä päihdetyö pohjautuu lakiin ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Muita ehkäisevää päihdetyötä ohjaavia lakeja ovat muun muassa alkoholilaki (28.12.2017/1102), laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (698/2010), huumausainelaki (30.5.2008/373), päihdehuoltolaki (17.1.1986/41), nuorisolaki (1285/2016), lastensuojelulaki (13.4.2007/417) ja järjestyslaki (27.6.2003/612). Ehkäisevän päihdetyön tarkoituksena on päihdehaittojen vähentäminen. Se käsittää tupakan, alkoholin ja huumausaineiden lisäksi myös rahapelaamisen. Sen pyrkimyksenä on vaikuttaa päihteiden kysyntään sekä saatavuuteen ja sitä kautta myös päihteiden käyttöön. (THL 2020.) Tätä työtä tehdään hyvin monella eri taholla, valtakunnallisesti, alueellisesti, paikallisesti sekä yksittäisten kansalaistoimijoiden toimesta (Normann

ym. 2016, 6.) Kysyntään voidaan vaikuttaa muun muassa koulujen sekä muiden yhteisöjen päihdekasvatuksella ja erilaisilla viestinnän keinoilla. Saatavuuteen vaikuttaminen sen sijaan vaatii viranomaisten toimia. Tällaisia ovat esimerkiksi pähteiden myyntiin tai anniskeluun liittyvät lait ja säädökset. (THL 2020.) 2000-luvulle tultaessa on yhä enemmän alettu kiinnittää huomiota terveyden edistämiseen ja terveys-haittojen ehkäisyyn korjaavan työn sijaan (Normann ym. 2016, 6).

Nuorten parissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö ei ole ainoastaan päihdeaineista puhumista tai päihdekokeiluihin puuttumista, vaan nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista. Tähän päästään vahvistamalla nuoren elämäntähtäyksiä ja minäkäsitystä vuorovaikutuksen ja läsnäolon keinoin. (Normann ym. 2016, 6, 7.)

Nuorison parissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä voidaan tehdä kolmella tasolla, jotka eivät ole keskenään tarkkarajaisia. Sosiaalisella vahvistamisella tuetaan nuorten sosiaalisia taitoja, itsetuntoa ja oman arvomaailman rakentamista. Päihteettömyyttä tuetaan tässä vaiheessa vahvistamalla nuorena niitä taitoja, joita hän tarvitsee oikeiden valintojen tekemisessä. Tällöin työskennellään kaikkia nuoria koskevalla tasolla. (Normann ym. 2016, 7.) Monet lähteet jättävät tämän sosiaalisen vahvistamisen pois ja keskittyvät kahteen seuraavaan tasoon. Yleistä ehkäisyä annetaan kaikille nuorille. Siinä keskitytään jo päihdetietouteen ja asennekasvatukseen. Sen tavoitteena on taata nuorille riittävät valmiudet oman mielipiteen muodostamiseen päihteisiin suhtautumisesta. Riskiehkäisy kohdentuu niihin nuoriin, joilla on havaittu olevan kohonnutta riskiä käyttää päihteitä tai on jo ollut päihteisiin liittyviä ongelmia. Riskiehkäisyä voidaan antaa yksittäiselle nuorelle tai pienryhmälle. (Normann ym. 2016, 7.)

Koska nuorille suunnattua ehkäisevää päihdetyötä tehdään monella eri tasolla ja monen eri tahon toimesta, on sen suunnittelu haasteellista. Se tulisi muokata sellaiseksi, että se kohtaisi kohderyhmän tarpeet ja olisi tilanteeseen so-

pivaa. Siksi onkin tärkeää miettiä, keihin työn halutaan vaikuttavan. Kun kohderyhmä on valittu, on pohdittava mihin asioihin halutaan vaikuttaa ja tehdäänkö työtä sosiaalisen vahvistamisen, yleisen- vai riskiehkäisyn näkökulmasta. On myös huomioitava, että nuorilla voi olla hyvin erilainen kokemustaso päihteiden suhteen. Nuorisolan ehkäisevän päihdetyön kohdentamisella on tarkoitus varmistaa, että päihdevalistus on riittävän vaikuttavaa, mutta huomioi nuorten ikä- ja kehitystason. Nuorille suunnatussa ehkäisevässä päihdetyössä korostuu tarkoin tehty suunnitelma siitä, kenelle, miten ja mistä näkökulmasta työtä tehdään. (Norman ym. 2016, 9,10.)

Nuorten ehkäisevässä päihdetyössä avainasemassa ovat suojaavat tekijät ja riskitekijät. Ne ohjaavat ehkäisevän päihdetyön toteutusta ja kohdentamista. Suojaavien tekijöiden vahvistaminen tapahtuu, kun liikutaan sosiaalisen vahvistamisen ja yleisen ehkäisyn tasoilla. Riskitekijöiden minimoiminen ja niihin keskittyminen tapahtuu riskiehkäisyn tasolla. (Normann ym. 2016, 11.)

Nuorten ehkäisevän päihdetyön tulee olla eettisesti kestävä ja nuorisoa kunnioittavaa. Asioista on puhuttava totuudenmukaisesti, mutta myös nuoren herkkyyks on huomioitava. Jaettu tieto ei saa aiheuttaa nuorelle ahdistusta ja pelkoja. Nuorta ei saa myöskään jättää uuden tiedon kanssa yksin, vaan on tarjottava tilaisuus puhua ajatuksistaan aikuiselle. (Normann 2016, 14.) Päihdekeskustelussa nuoret tulisi ottaa enemmän mukaan ja nähdä heidät omaa ymmärrystään rakentavana toimijana päihdevalistuksen kohteena olemisen sijaan. (Pylkkänen ym. 2009, 21). Ehkäisevää päihdetyötä tekevä ammattihenkilö on auktoriteettiasemassa nuoreen nähden, ja siksi tasavertaiseen keskusteluyhteyteen on pyrittävä tietoisesti (Normann 2016, 15).

5 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ HAMINASSA

Haminassa ehkäisevän päihdetyön toiminnot alkavat vanhemmuuden tukemisesta ja varhaiskasvatuksesta. Näillä toimilla pyritään tukemaan lasten ja nuorten hyvinvointia ja itsetunnon suotuisaa kehitystä ja järjestämään nuorille

muuta tekemistä päihteiden sijaan. Esittelemme muutamia nuorille suunnattuja ehkäisevän päihdetyön toimintamalleja, joita kokosimme haastatteleamalla haminalaisnuorten parissa toimivia henkilöitä.

5.1 Päihdeputki / Selvä reitti 6. luokalla

Päihdeputki on elämyksellistä päihdevalistusta 6.–9.-luokkalaisille nuorille. Se kuuluu siten nuorten ehkäisevän päihdetyön yleiseen ehkäisyyn. Haminassa se on kuulunut kuudesluokkalaisten oppilaiden opetukseen jo useamman vuoden ajan. Siihen osallistutaan 6. luokan keväällä. Se on käytössä oleva menetelmä useissa kaupungeissa ympäri Suomen. Tänä päivänä sitä kutsutaan eri nimityksillä. Haminassa se on Selvä reitti, mutta joissakin yhteyksissä siitä puhutaan nimellä elämysreitti. Aiemmin Haminassa puhuttiin päihdeputkesta.

Päihdeputkea järjestetään monilla eri tavoilla. Yhteistä niille kuitenkin on se, että nuoret kulkevat erilaisten rastipisteiden välillä saaden elämyksiä ja informaatiota. Pisteillä käsitellään erilaisia teemoja. Teemoina voivat olla esimerkiksi tupakka, alkoholi, huumeet, nettipelaaminen ja niin edelleen. Päihdeputken tarkoituksena on valistaminen käyttäen apuna erilaisia elämyksellisiä keinoja, aisteja ja efektejä. (Innokylä 2015.) Haminassa toteutettavassa Selvä reitti -tapahtumassa annetaan tietoa sekä päihteistä että terveellisistä elämäntavoista (Amperla 2019).

Elämyksellisyyteen perustuvan menetelmän tavoitteena on vaikuttaa osallistujan tunteisiin ja saada hänet reagoimaan. Tapahtumat voivat usein olla draamaattisia ja ahdistavia, jotta toivottu reaktio saataisiin aikaan. Päihdeputken on tarkoitus olla vuorovaikutuksellista. Eri pisteisiin voi liittyä nuorille suunnattuja tehtäviä, keskusteluja, valintoja ja ryhmätöitä. Nuorten kanssa voi myös purkaa tilannetta heti tapahtumien jälkeen. Voidaan pohtia vaikka ”miksi kävi näin?”. Putken lopuksi käydään vielä laajempi purkukeskustelu. Tällöin nuori voi purkaa tunteitaan ja esittää kysymyksiä, mikäli jokin asia jäi askarruttamaan tai kokonaan epäselväksi. (Pohjonen 2013; Normann 2016,14.)

5.2 Nuorisotyö ehkäisevän päihdetyön toteuttajana

Haminassa nuorisotyö toimii aktiivisesti nuorten hyväksi. Haminassa on nuorisotyön alaisuudessa toimiva nuorisovaltuusto (Nuva), joka tuo osaltaan nuorten äänen päätöstentekoon ja kannustaa nuoria aktiiviseen kansalaisuuteen. Nuorisovaltuusto koostuu 13–21-vuotiaista haminalaisnuorista. Tällä hetkellä nuorisovaltuutettuja on 14. Nuorisovaltuutetut ovat mukana valtuuston ja valtiokuntien kokouksissa omalla edustuksellaan. (Nuorisovaltuuston toimintäsääntö 2020.)

Nuorisovaltuusto järjestää esimerkiksi tapahtumia nuorille ja seminaareja päättäjille, joissa tuovat esille nuorten toiveita ja ideoita. Nuorten aloitteista on syntynyt esimerkiksi skeittipuisto Tervasaareen, ja nyt ollaan perustamassa mopotalli-toimintaa keskustan alueelle. Normipäivä on vuosittainen seutukunnan nuorille suunnattu päihdetön musiikkitapahtuma. Sitä ovat järjestämässä nuorisovaltuuston lisäksi Normipäivä@HaminaBastion -tiimi, nuorisopalvelut, seurakunta ja paikalliset yritykset. (Haminan nuorisotyö 2020.)

Haminassa on tällä hetkellä viisi nuorisotilaa eri puolilla kaupunkia, joissa nuoret voivat kokoontua viettämään aikaa yhdessä. Näistä Neuvottoman nuorisotila on 4H-nuokkarina, muut neljä ovat kaupungin nuorisotyöntekijöiden ohjauksessa. ”Nuokkarit” ovat avoinna eri viikonpäivinä ja siellä kokoontuvat eri aikoihin Minit (9–12-vuotiaat) ja Isot (13–17-vuotiaat). Koronan tuotua rajoituksia kokoontumisiin nuorisotilat muuntautuivat varsin ketterästi virtuaalisiksi nuorisotoimen tehokkaalla kehittämistoiminnalla. Tällä hetkellä nuorisotoimen löytää muun muassa seuraavilta diginuorisotyön kanavilta: ”WhatsApp (virtuaalinuokkari), Facebook (Haminan nuorisopalvelut), Instagram (Haminannupa), Snapchat (nupasatu ja ohjaajaheidi), Discord (Nuorten Hamina) ja Tiktok (haminannupa)”. (Haminan nuorisotyö 2020.)

Vähän vanhemmille, yläasteikäisistä ylöspäin oleville nuorille, on olemassa Haminan seudun raittiusseura Jaspis ry:n ylläpitämä kahvila-olohuone Jaspis,

joka tarjoaa rentoa, valvottua yhdessäoloa. Jaspiksessa on nuorten iltoja tiistaisin ja keskiviikkoisin klo 17–21 ja perjantaisin 17–23. Nuorilla on mahdollisuus ostaa kahvilasta haudutettua teetä, erikoiskahveja, virvokkeita, leivonnaisia, ja muuta syötävää edullisella nuorisohinnalla. Vuonna 2018 Jaspiksella käynnistyi nuorisotyön kehittämisprojekti, jolla oli tarkoitus vahvistaa nuorten itseluottamusta huumeista kieltäytymiseen. (Kahvila-olohuone Jaspis 2020.)

Nuorisotoimi tekee myös yhteistyötä koulujen kanssa. Käytännössä he ovat jalkautuneet kahdelle suurimmalle yhtenäiskoululle, Pappilansalmen ja Vehkalahden koululle. Nuorisotyöntekijät ovat paikalla oppilaita varten näissä kouluissa keskiviikkoisin. Lisäksi he ovat mukana myös ryhmäytymistoiminnassa uuden lukuvuoden alussa. Toisen asteen opiskelijoiden kanssa tehtävä yhteistyö näkyy erilaisissa yhteisissä tempauksissa sekä ryhmäytymisessä. (Haminan kaupungin nuorisotyö 2020.) Haminan kaupunki haluaa kehittää myös koulunuorisotyötään ja on saanut siihen tarkoitukseen Aluehallintovirastolta erityisavustusta. Rahoituksella käynnistetään 1.12.2020–31.11.2022 Koulunuorisotyön vahvistaminen osaksi kasvattajayhteisöä -hanke. (Amperla 2020.)

Amperla (2018) on tutkinut Haminan kaupungin nuorisopalveluita nuoren näkökulmasta. Tutkimuksessa kävi ilmi, että suurin osa nuorista tiedostaa nuorisopalveluiden toiminnan Haminassa. Haminan nuorista suurin osa osallistuu koulussa tehtävään nuorisotyöhön sekä vapaaehtoiseen nuorisotoimintaan. Haminalaisnuorista vähiten osallistutaan erilaisille retkille sekä leireille. Nuoret pitivät nuorisopalveluiden toimintaa tärkeänä ja arvostivat tiloissa vallitsevaa hyvää ilmapiiriä, ohjaajan merkitystä sekä osallisuuden kokemuksesta

5.3 Opiskelijahuollon palvelut

Haminassa on hyvin toimiva opiskelijahuolto alkaen peruskoulun ensimmäisestä luokasta ja jatkuen toiselle asteelle asti. Käytössä on muun muassa kolmiportaisen tuen malli, jolla pyritään ehkäisemään ja helpottamaan opiskelua ja oppimista kuormittavia tekijöitä jo varhaisessa vaiheessa. Tukea voidaan

asteittain tarvittaessa lisätä. Korkein tukimuoto, erityinen tuki, vaatii kuitenkin moniammatillisen pedagogisen selvityksen, ennen kuin siihen voidaan siirtyä. (Haminan opetussuunnitelma 2016.) Kolmiportaisella tuella on vaikutusta lapsen tai nuoren itsetunnon kehittymiseen, ja siten se toimii myös päihteiden käyttöä ehkäisevänä menetelmänä.

Toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevä opiskelijahuollon henkilökunta tapaa nuoria kasvotusten käytävien keskustelujen muodossa. Luottamuksen löydyttyä nuoret avautuvat työntekijälle hyvinkin avoimesti elämästään ja ajatuksistaan. Keskusteluissa kysytään aina nuorten päihteiden käytöstä. Nuorten keskusteluiden perusteella kokeilunhalukkuutta löytyy edelleen, ja nuoret ovat myös viestineet päihteiden helposta saatavuudesta. Kannabiksen lisäksi kokeilussa tai käytössä ovat olleet muun muassa. ekstaasi, amfetamiini ja sienet. Opiskelijahuoltoon tulee myös yhteydenottoja vanhemmilta, jotka ovat syystä tai toisesta huolestuneet nuorestaan. Heidän kanssaan yhdessä pohditaan, miten ongelmaa voitaisiin lähteä ratkomaan ja mitä palveluita tarvitaan nuoren tueksi. (Anonyymi haastattelu 2020.)

5.4 Rannikkopajojen toiminta ehkäisevän päihdetyön toteuttajana

Ekamin (Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto) alaisuuteen kuuluva Rannikkopajat tarjoaa tukea alle 29-vuotiaille nuorille koulutukseen, työllistymiseen, itsenäistymiseen ja elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Se on työpajatoimintaa, josta säädetään nuorisolaissa 1285/2016. Työpajojen perustehtävänä on valmennus, ja siihen voidaan käyttää erilaisia menetelmiä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Menetelminä voivat olla työ-, työelämä-, yksilö-, tai ryhmävalmennus ja toiminta räätälöidään yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Päivän pituus, toimintapäivien määrä ja sisältö vaihtelevat nuoren tarpeiden mukaisesti. Työpajoille voi hakeutua jatkuvasti, mutta pajatoimintaan hakeutumisesta on sovittava TE-toimistossa tai Väylän omatyöntekijän kanssa. Hakemus tehdään Rannikkopajojen nettisivujen kautta. Seinätön paja tukee nuoria pääsemään

työjaksoille yrityksiin. Aikuisten työpaja Suunta on tarkoitettu kotkalaisille pitkäaikaistyöttömille ja Kuunari kotoutumisvaiheessa oleville maahanmuuttajille. (Rannikkopajat 2019.)

Nuori voi hakeutua Rannikkopajoille, jos esimerkiksi keskeyttää ammatilliset opintonsa, eikä ole ajatusta uudesta koulutusmahdollisuudesta. Haminan Rannikkopajoilla nuorimmat ”pajalaiset” ovat olleet 17-vuotiaita. Siellä toimivat muun muassa kädentaito-, talkkari- ja kodinpajat. Hakija haastatellaan ennen pajatoiminnan aloittamista, eikä hänellä saa olla akuuttia päihdeongelmaa. Yleensä nuoret ovat haastattelutilanteessa hyvin rehellisiä päihteiden käytöstään, toisin kuin muutama vuosi sitten. Päihteiden käyttöä ilmenee joskus nuorten puheiden kautta, mutta poissaoloja niiden takia ei ole ollut. (Anonyymi haastattelu 2020.)

Rannikkopajojen toimintaan kuuluu myös etsivä nuorisotyö. Etsivä nuorisotyö on yhteydessä esimerkiksi koulunsa tai armeijan keskeyttäneisiin nuoriin. Kouluilla ja armeijalla on velvollisuus ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön, jos nuori harkitsee keskeyttämistä, eikä hänellä ole toista vaihtoehtoa mietittynä. Myös muu viranomainen, kuten Kela, voi ottaa yhteyttä, jos katsoo sen nuoren kannalta tarpeelliseksi. Sen jälkeen etsivästä nuorisotyöstä otetaan yhteyttä nuoreen. Nuoria yritetään tavoittaa eri kanavien kautta, kuten soittamalla, tekstiviestillä tai vaikka sosiaalisen median keinoin. Etsivä nuorisotyö on asiakasohjaustyötä, joka perustuu vapaaehtoisuuteen. Jos nuori ei koe tarvitsevänsä apua, tai häntä ei tavoiteta, asia raukeaa. Jos nuori ottaa avun vastaan, yhteistyö alkaa. Työskentely voi olla esimerkiksi yksilöllistä palvelunohjausta, rinnalla kulkemista tai käytännön apua esimerkiksi raha- ja asumisasiossa, arjenhallinnassa tai virastoasioinnissa. (Finders 2020.)

Rannikkopajat ja etsivä nuorisotyö vahvistavat nuoren sosiaalisia suhteita, elämänhallintaa ja yhteiskunnallista osallisuutta. Siten sen voidaan katsoa olevan kokonaisuudessaan yksi ehkäisevän päihdetyön sosiaalisen vahvistamisen ja yleisen tason menetelmistä (vrt. Normann 2016).

5.5 Harrastustoiminta

1990-luvun lopulla islantilaisnuorten päihteiden käyttö oli riistäytynyt käsistä. Lähes puolet nuorista kertoi juoneensa itsensä humalaan viimeisen kuukauden aikana. Juomisen lisäksi ongelmana olivat tupakointi sekä alkava kannabiskokeilujen yleistyminen. (Silván 2019.)

Tästä syystä Islannissa alettiin kehittää uusia toimintatapoja, jotka vahvistivat nuoria suojaavia tekijöitä. Tutkimusten perusteella havaittiin, että ystäväpiirillä on selkeä merkitys nuoren päihdekokeiluihin, niin negatiivisessa kuin positiivisessakin mielessä. Tutkimuksista voitiin myös havaita, että ohjattuun harrastukseen osallistuminen vähensi päihteiden käyttöä. Vanhempien kanssa vietetty aika ja se, että vanhemmat tunsivat lapsensa ystävät, näyttivät myös tukevan päihteettömyyttä. (Silván 2019.)

Islannissa alettiin kehittää lapsille ja nuorille tarjottavaa harrastustoimintaa. Nuorille maksettiin niin sanottua harrasterahaa 400 euroa vuodessa. Harrastaminen mahdollistettiin heti koulupäivän päätteeksi, jotta iltaisin jäisi aikaa vanhempien ja lasten yhteisille toiminnoille. Myös kotiintuloajat kirjattiin lastensuojelulakiin. (Islannin mallista Helsingin malliin 2019.)

Islannin mallia on lähdetty viemään muihin Euroopan maihin. Tällä hetkellä useissa kaupungeissa Suomessakin on alettu hyödyntää mallin tuomaa tietoa, ja harrastuksia on tuotu tai tuodaan lähemmäs lapsia ja nuoria järjestämällä niitä koulupäivän päätteeksi. Haminassa on lähdetty myös kehittämään omaa mallia lasten harrastustoiminnan mahdollistamiseksi. Tavoitteena on samalla helpottaa iltojen rauhoittamista perheen yhteisille toiminnoille. Tämä on mahdollista, jos lasten harrastustoiminta ajoittuu koulupäivän yhteyteen. (Koski-Lukkari 2020.)

6 NUORTEN OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUKSIEN LISÄÄMINEN

Yksi opinnäytetyömme tavoitteista oli osallistaa nuoria ratkaisemaan Haminaassa vallitsevaa päihdeongelmaa. Suomen lainsäädäntö sekä velvoittaa nuorten huomioimista päätösten teossa että luo mahdollisuuksia nuorten osallistumiselle yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Perusoikeudet määrittelee Suomen perustuslaki (11.6.1999/731), joka takaa kaikille kansalaisille samat oikeudet, pois lukien äänioikeuden, iästä riippumatta. Kuntalakiaan (10.4.2015/410) ei määritä kuntalaisen ikää korostaessaan pykälässä 27 kuntalaisten mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa kunnan päätöksentekoon. Myös yksi nuorisolain tavoitteista on ”edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa” (Nuorisolaki 1285/2016).

Osallisuudella voidaan katsoa olevan kaksi ulottuvuutta, sosiaalinen ja poliittinen ulottuvuus. Tutkimuksemme mahdollistaa nuorille poliittista osallisuutta, sillä sen tavoitteena on kerätä nuorten mielipiteitä päihteiden käyttöön liittyen ja siten osallistaa heitä päätöksentekoon ja muutospyrkimykseen. Sosiaalinen osallisuus muodostuu erilaisista myönteisistä sosiaalisista suhteista ja yhteenkuuluvuuden kokemuksesta. Ilman sosiaalista osallisuutta ei poliittista osallisuutta pääse syntymään. (Maunu & Kiilakoski 2018, 114.) Nuorten osallisuudesta on tehty useita tutkimuksia, joiden mukaan nuoret haluavat vaikuttaa elinympäristöönsä, mutta heitä pitää ohjata siihen. Tätä ohjausta tarvitaan huomattavasti enemmän, sillä nuorisobarometrin 2017 mukaan suuri osa vastanneista kertoi, ettei opi yhteiskunnallisen tai lähiympäristöönsä vaikuttamisen taitoja peruskoulussa tai toisella asteella riittävästi. Sosiaaliseen osallistamiseen panostetaan Suomessa poliittista osallistamista paremmin. Sitä tuetaan aktiivisesti muun muassa nuorisotyössä ja oppilas- ja opiskelijahuollossa. Monissa kaupungeissa on myös Ohjaamo-toimintaa, jonka toiminta perustuu nuoren osallistamiselle ja syrjäytymisen ehkäisylle. (Maunu & Kiilakoski 2018, 116).

Perusopetuksen arvopohjassa todetaan, että se edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Kokemus osallisuudesta yhteisön hyvinvoinnin ja toiminnan rakentamisessa on tärkeää. (Opetushallitus 2014, 12,13.) Tämä voidaan tulkita niin, että osallisuuskasvatuksen tulisi alkaa peruskoulussa, mieluummin jo varhaiskasvatuksessa, ja jatkua toisen asteen opiskelijoiden kanssa edelleen kohti aikuisuutta.

7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS SEKÄ TAVOITE

Teemme opinnäytetyössämme laadullista tutkimusta haminalaisnuorten ehkäisevän päihdetyön tuntemuksesta ja mielipiteistä sen vaikuttavuudesta. Selvitämme myös haminalaisnuorten omia näkemyksiä päihdeiden käyttöön liittyviin asioihin. Opinnäytetyön tavoitteena on arvioida ehkäisevien päihdetyön toimenpiteiden vaikuttavuutta Haminassa ja tuoda kehittämiskohteita Haminan kaupungille tietoon. Haminan kaupunki esitti toiveen ehkäisevän päihdetyön menetelmien keräämisestä yhdeksi tiedostoksi ja menetelmien vaikuttavuuden arvioimista. Tiedoston keräämisen tarve väistyi kuitenkin matkan varrella, koska se tehtiin päihdeongelman ratkaisemiseksi perustetun moniammatillisen ohjausryhmän toimesta. Tilaajan tapaamisen yhteydessä saimme alustavaa tietoa käytössä olleista ehkäisevän päihdetyön toiminnoista sekä aineistoa. Samassa yhteydessä saimme nimilistan nuorten kanssa työskentelevistä henkilöistä, joilla on ajantasainen näkemys haminalaisnuorten päihdekokeiluista ja päihdeiden käytöstä.

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kiinnostuimme opinnäytetyömme aiheesta THL:n kouluterveyskyselyn tulosten ja omien kokemustemme pohjalta. Luimme lehdestä, että Haminan nuorten päihdemyönteisyys ja sen ilmeneminen kouluterveyskyselyssä saivat aikaan ohjausryhmän perustamisen, jossa pohditaan ratkaisuja sekä keinoja päihdeongelman ratkaisemiseksi moniammatillisesti. Lokakuussa 2019 pää-

timme tehdä opinnäytetyön yhdessä. Varsinainen aihe ja tutkimuskohde vahvistuivat toimeksiantajan kanssa käymissämme keskusteluissa talvella 2019. Varsinainen sopimus allekirjoitettiin saman vuoden joulukuussa.

Työmme edellytti tutkimuslupaa, jonka haimme Haminan kaupungin muutosjohtajalta Liisa Koski-Lukkarilta lukion osalta ja Ekamin osalta koulutuskuntayhtymän johtaja Sami Tikkaselta vuoden 2020 alkupuolella. Tutkimusluvan saatuamme aloimme suunnitella saatekirjettä vanhemmille sekä Webropol -kyselyä nuorille.

8.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli arvioida päihdetyön menetelmien vaikuttavuutta Haminan kaupungissa sekä tuoda mahdollisia kehittämiskohteita kaupungin tietoon. Pääpaino opinnäytetyössämme oli saada nuoret osaksi ongelmien ratkaisua ja nähdä asiat heidän näkökulmastaan. Tarkoitus on myös herätellä nuoria ajattelemaan omaa käyttäytymistään.

Ajatuksenamme oli myös, että mikäli toisen asteen opiskelijat muuttavat asennettaan ja vähentävät päihteiden käyttöään, se heijastuisi ajan myötä myös yläkouluikäisiin nuoriin. Tällä hetkellä yläkouluikäiset ovat tavallaan ”kahden tulen välissä”. Ala-asteelta lähtien lapsille järjestetään päihdekasvatusta, mutta toisaalla on toista astetta käyviä ystäviä, joiden asenne on yhä valitettavan päihdemyönteinen. Heitä nuoremmat pitävät mielellään esikuvanaan.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Miten Haminan päihdeongelmaa on yritetty ratkaista ja millä toimilla?
2. Mitä toimintoja nuoret nostavat toimiviksi päihdeongelman ratkaisemiseksi ja tuntevatko he käytettyjä ehkäisevän päihdetyön toimintoja?
3. Millaiseksi nuoret kokevat esimerkin vaikutuksen nuorempiin ikäluokkiin?

8.2 Tutkimuskohde

Tutkimuspaikaksi valikoituivat Haminan lukio ja Etelä-kymenlaakson ammattiopisto – Ekami. Tutkimuskohteena olivat 17-vuotiaat tai kuluvana vuonna 17 vuotta täyttävät opiskelijat. Lähtökohtana oli molempien toisen asteen oppilaitosten osallistuminen kyselyyn saadaksemme kokonaisvaltaisen ja reaaliaikaisen kuvan tilanteesta.

Koronakevät vaikeutti meidän tutkimuksemme edistymistä, sillä opiskelijat määrättiin etäopiskeluun, jonka takia kysely siirtyi keväältä syksylle. Koimme, että kyselyn suorittaminen osana oppituntia saisi paremman vastaustuloksen verrattuna etäopiskelun yhteydessä omatoimisesti suoritettuun. Oppilaitoksen henkilökunta suoritti Webropol-kyselyn sähköisesti nuorille osana oppituntia syksyllä 2020 Haminan lukiossa. Ekamin opiskelijoille linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostiin kohderyhmään kuuluville opiskelijoille, joita oli noin 100. Tähän päädyimme Ekamin opinto-ohjaajan kanssa siitä syystä, että ammatillisissa opinnoissa samalla luokkatasolla opiskelee hyvin eri ikäisiä opiskelijoita. Kohderyhmään kuuluvien poimiminen vastauksista olisi ollut hyvin työlästä.

8.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme on laadullinen kehittämistyö. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän lähtökohta on kehittää ja toteuttaa tutkimusprojekteja, joissa haetaan ratkaisuja kysymyksiin yhteisölähtöisesti. Kvalitatiivisen menetelmän pääpaino on kartoittaa, arvioida sekä kuvata, jolloin edistetään yhteiskunnallista muutosta. Osallistava tutkimus on osana kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. (Helminen 2020, 29.)

Puusan (2020) mukaan laadullinen tutkimus perustuu vastaajan subjektiiviseen omakohtaiseen kokemukseen sekä henkilökohtaisten näkemysten tarkasteluun. Laadullista tutkimusta on ymmärrettävästi pidetty tärkeänä tutkimusmenetelmänä. Kvalitatiivinen lähestymistapa tutkimuskohteet ovat näkymättömiä, abstrakteja ja tulkinnanvaraisia ihmisten vuorovaikutuksen aikaansaannoksia.

Monimenetelmällisyys on toimiva tapa saada aineistoon uudenlaista perspektiiviä. Monimenetelmällisyys on käsite useamman tiedonkeruumenetelmän soveltamisesta. Osallistavassa tutkimuksessa on suotavaa käyttää useampaa eri tiedonkeruumenetelmää, toteaa Helminen (2020,29). Meidän opinnäytetyössämme monimenetelmällisyys näkyy nuoria osallistavana Webropol-kyselynä ja puolistrukturoituna haastatteluna haminalaisnuorten kanssa työskenteleville henkilöille.

Strukturoidussa haastattelussa tutkija nojautuu teoriaan kysymyksiä laadittaessa. Kysymykset esitetään kaikille osallisille samalla tavoin, ja vastaajalla on mahdollisuus kertoa omin sanoin näkemys aiheeseen liittyen, toteaa Puusa (2020). Puolistrukturoitu haastattelu tuntui sopivalta menetelmältä tässä tutkimuksessa, jossa haastateltiin vain muutamia työntekijöitä, eikä tarkoituksena ollut hakea yleistettäviä tuloksia. Puolistrukturoidun haastattelun avulla päästiin syvälle aiheisiin, jotka kukin työntekijä koki henkilökohtaisesti tärkeiksi. Haastattelukysymykset liittyivät ehkäisevän päihdetyön menetelmiin, sen vaikutuksiin ja omaan näkemykseen nykyhetkestä verrattuna menneeseen.

9 TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYKSET JA VASTAUSTEN ANALYSOINTIA

Haastattelun kysymykset olivat:

- 1.Millaisia ehkäisevän päihdetyön menetelmiä kohtaat työssäsi?
- 2.Millaisia vaikutuksia arvelet näillä toimilla olevan?
- 3.Kuinka selvästi nuorten päihteiden käyttö näkyy työssäsi?
- 4.Millainen tilanne on nyt verrattuna parin vuoden takaiseen?

5. Mikä on ammatillinen arviosi kuinka paljon nuorten perheiden sisäisillä (työtömyys, mielenterveys- ja päihdeongelmat, kanssakäymiseen liittyvät vaikeudet, rajojen asettaminen/ noudattamisen valvonta jne.) asioilla ja ylisukupolvisuudella on tällä hetkellä vaikutusta nuorten päihdekokeiluihin / päihteiden käyttöön? Millainen on perheiden tilanne?

Vastaajina toimivat viisi haminalaisnuorten kanssa työskentelevää henkilöä. Työntekijöiden vastaukset julkaistaan anonymisti vastaajien pyynnöstä. Keskustelut etenivät vapaamuotoisesti, sallimme työntekijöiden puhua myös asioista, jotka olivat heille tärkeitä, mutta eivät merkityksellisiä tutkimuskysymyksiemme kannalta. Tämä lähestymistapa mahdollisti uudenlaista suhtautumista haastatteluun. Työntekijöiden suostumuksella nauhoitimme haastattelut, jotta voimme paremmin keskittyä varsinaiseen haastattelutilanteeseen. Ajallisesti kukin haastattelu kesti noin tunnin. Haastattelujen jälkeen poimimme haastatteluaineistosta tarvittavan tiedon, eli käytössä olevia menetelmiä, Webropol -kyselyn pohjaksi ja sen kuinka päihteet näyttäytyvät käytännön työssä nyt ja aiemmin.

9.1 Työntekijöiden kohtaamat ehkäisevän päihdetyön menetelmät

Ensimmäinen kysymys käsitteli työntekijän omia kokemuksia ehkäisevän päihdetyön menetelmistä sekä henkilökohtaisista kokemuksista. Kysyimme millaisia ehkäisevän päihdetyön menetelmiä työntekijät kohtaavat työssään? Ehkäisevä päihdetyö on käsitteenä hyvin laaja, ja työntekijöiden käsitykset olivat toisistaan poikkeavat. Poikkeavuus ei kuitenkaan vaikuttanut vastauksien laatuun, vaan päinvastoin antoi laajempaa näkemystä käsitteelle.

“Toisella asteella ehkäisevä päihdetyö on enimmäkseen yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, eli opiskelijoiden kohtaamisia ja keskusteluja päihdeasioissa, kun luokseni tullaan puhumaan. Kysyn aina tapaamisella päihteidenkäytöstä. Toisella asteella on joskus ollut esim. EHYT ry:n tai poliisin järjestämiä vanhempainiltoja, mutta niihin ei tule ihmisiä tai tulee ihan muutamia.” (Henkilö A)

Moni haastateltavista piti tärkeänä läsnäolon sekä kohtaamisen. Aidot kahdenkeskeiset keskustelut ilman häiriötekijöitä olivat merkittävässä roolissa.

“Yökahvila nuorille perjantaisin ja lauantaisin.

Kahdenkeskeiset juttelut nuorten kanssa tai ryhmäkeskustelut ovat myös erittäin hyviä.” (Henkilö B)

“Miun näkökulmasta kaikki mitä nuorisopalvelut, vaikka tekevät ovat ehkäisevää päihdetyötä. Jotain muuta tekemistä, kuin juominen ja puistossa oleminen.” (Henkilö C)

”Kahden keskeiset keskustelut ja nuorten asenteisiin vaikuttaminen on niitä kaikista tärkeimpiä vaikutusmahdollisuuksia toisella asteella. Kun nuori oppii luottamaan, minulle kerrotaan erittäin tarkasti eri päihteidenkäytöstä, bileistä, läheltä piti tilanteista, huolista kavereiden päihteidenkäytöstä.” (Henkilö A)

Haastateltavien tapa lähestyä kysymystä oli myös hyvin yksilöllinen. Osa vastaajista kertoi konkreettisia esimerkkejä. Eri työntekijät luokittelivat erilaisia asioita ehkäisevän päihdetyön otsikon alle.

“Selkein konkreettinen esimerkki Haminan seurakunnan toteuttamasta ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä nuorisotyön saralla lienee yhteistyössä Haminan nuorisopalveluiden sekä Kymenlaakson sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän (Kymsote) toimijoiden kanssa yhteistyössä toteutettava Selvä reitti -tapahtuma, jonka kohderyhmänä ovat alakoulujen kuudesluokkalaiset. Tapahtumassa koululaiset kiertävät erilaisia rastipisteitä, joissa käsitellään mm. alkoholin, tupakkatuotteiden sekä huumeaineiden käyttöön liittyviä riskitekijöitä, ja pyritään antamaan päihteistä ajantasaista tietoa. Nuorten päihteidenkäyttöön pyritään vaikuttamaan myös esimerkiksi yökahviloiden ja katupäivystysten keinoin. Yökahviloiden tarkoituksena on tarjota nuorille mielekästä ajanvietettä turvallisessa ja päihteettömässä ympäristössä. Yökahviloiden yhtey-

dessä tehdään katupäivystystä, jossa työntekijät kiertävät esimerkiksi puistossa ja tarkkailevat siellä aikaa viettävien nuorten tilannetta. Yökahviloita ja katupäivystyksiä olemme tehneet yhteistyössä Haminan nuorisopalveluiden sekä SPR:n kanssa. “(Henkilö D)

9.2 Työntekijöiden kokemukset ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuudesta

Toinen kysymys käsitteli työntekijöiden omakohtaista kokemusta sekä näkemystä ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuudesta. Kysyimme, millaisia vaikutuksia ehkäisevän päihdetyön toimilla työntekijät arvelivat olevan? Osa työntekijöistä toi oman työn kautta nuorten kertomia kokemuksia mikä puolestaan selkeytti nuoren näkökulmaa sekä osallisuutta osaksi haastattelua.

”Keskustelut nuorten kanssa ovat sitä mitä nuoret toivovat ja odottavat paljon enemmän. Sitä että tulevat huomatuksi ja nähdyiksi, sitä että kuunnellaan ja kysytään mitä kuuluu. Nuoret myös avautuvat mielellään päihtheisiin liittyen, eivät välttämättä aina omille vanhemmilleen, ja riippuu varmaan myös siitä, millainen luottamus ja ymmärrys vanhemmalla nuorta kohtaan on. “

(Henkilö B)

”Mie uskon siihen, että semmoinen itsetunnon kohottaminen, merkityksellisen tulevaisuuden näkeminen, positiivisuuden kohtaaminen. Se oma itsetunto olisi niin vahva, että pystyisi kieltäytymään päihtheistä. Oman elämän kokeminen merkityksellistä - yhteisöllisyys ja osallisuuden tunne merkittävässä asemassa.”

(Henkilö C)

Haastatteluissa nousi esiin merkittävä painoarvo turvallisella aikuisen valvonnalla tilalla. Nuoret ovat tuoneet työntekijöiden tietoon omia kokemuksiaan yökahvilatoiminnan vaikuttavuudesta ehkäisevänä päihdetyön menetelmänä.

”Myös yökahvilatoiminta on tavoittanut nuorisoa, mutta selkeitä päihteiden käytön vähenemiseen viittaavia johtopäätöksiä siitä ei voida vetää. Yökahvila-toiminta ja katupäivystykset mahdollistavat kuitenkin sen, etteivät nuoret yhtä herkästi jää vaille tarvitsemaansa apua sellaisissa tilanteissa, joissa päih-teidenkäyttö on potentiaalinen riski nuoren terveydelle esimerkiksi voimakkaan päihtymistilan vuoksi.” (Henkilö D)

”Nuoret ovat itse arvioineet, että yökahvila olisi tehokkain tapa ehkäistä nuor-ten huume- ja muita päihdekokeiluja. Jos nuoret ovat keskenään kaupungilla viikonloppuisin, niin he altistuvat herkemmin huumeille ja päihteille, mutta val-vottu ja päihteetön vapaan hengailun tila luo nuorille turvaa. Eräs huumeista vieroitettu 9.-luokkalainen poika kertoi, että yökahvila Jaspiksessa on ainoa paikka, jonne hän voi mennä, kun ei halua olla enää entisten kavereiden kanssa.” (Henkilö B)

9.3 Nuorten päihteiden käytön näkyvyys työntekijöiden kokemana

Päädymme kysymään, kuinka selvästi nuorten päihteiden käyttö näkyy työs-sänne? Haastateltavien vastauksissa oli samanlaisia kokemuksia nuorten päihteiden käytön näkyvyydestä. Päihteiden käytön näkyvyys oli joko työnteki-jän itse havainnoimaa tai nuorten hänelle kertomaa. Päihteiden käyttö oli usein kytköksissä erilaisiin tapahtumiin tai kotibileisiin.

”Näkyvä ja kuuluu, koska olen läsnä nuorten vapaa-ajanvietossa. Vaikka Jaspis onkin päihteetön tila, niin keskustellaan paljon nuorten kanssa ja vieressä ole-vassa puistossa näkyy jonkin verran huumeiden välitystä ja käyttöä. Joskus myös Jaspiksessa jätetty huumeruisku lavuaarille tai roskikseen, mutta vaki-kävijät tuntevat meidän säännöt, eivätkä tule päihtyneenä. Nuorten kertomuk-sissa alkoholi näyttää isoa roolia, varsinkin uusien yläkoululaisten, ja Valojen yö -tapahtumassa alkoholin käyttö oli todella runsasta. Hyvin pienet koululai-set joivat ja oksentelivat myös Jaspiksen edessä, tuskin olivat kaikki edes ylä-koululaisia. Koulujen päättäjaisjuhlat ja Valojen yö ovat varmaan nuorten suu-rimmat juomajuhlat.” (Henkilö B)

”Se mitä ne kertovat viikonlopuista. Kertovat alkoholin kohtuukäytöstä -alkoholia käytetään vähenevissä määrin. Toisaalta on niitä, jotka juhlivat viikonlopuina ja ostavat alkoholia heti kun saavat rahaa. Joko käyttää alkoholia tai ei.”
(Henkilö E)

”Nuorten puheissa kuuluu päihteiden käyttö. Kerrotaan erilaisista bileistä, missä on vaikka mitä saatavilla. Nuoret kertovat ja tietävät, että erilaisia päihteitä on helppo saada tältä alueelta. Tänä lukuvuonna on näkynyt vanhempien huoli nuoristaan. Yhteistyössä sitten mietitään mitä voidaan tehdä. On ollut erilaisia kokeiluja ja käyttöä kannabiksen lisäksi esim. sieniin, ekstaasiin, amfetamiiniin. Ammatillisella puolella SORA-lainsäädäntö ohjaa mm. huumausainetestausta. Ammatillisella puolella on päihdesuunnitelma mitä täytyy noudattaa päihdetilanteissa. Kannattaa tutustua SORA-lainsäädäntöön!” (Henkilö A)

Päihteiden käyttö näkyi puheiden lisäksi myös asenteissa. Haastatettavilla oli myös kokemus lainsäädännön tuomien muutoksien vaikuttavuudesta päihteiden käytön näkyvyyteen.

”Joo kyllähän se näkyy - käytännössä se on puheissa ja asenteissa. Ei niinkään se käyttö näy. Nuuska ja tupakka näkyy - enemmän näkyy puheet sekä asenteet.” (Henkilö C)

”Lainsäädäntö ohjailee myös paljon nuorten päihteiden käyttöä. Vielä vajaa vuosikymmen sitten rippileireille osallistuva nuori saattoi huoltajien suostumuksella tupakoida leirillä, mutta sittemmin on tupakkalainsäädäntöä kiristetty niin ettei tällainen menettely ole enää mahdollista.” (Henkilö D)

9.4 Työntekijöiden kokemus nykytilanteesta verrattuna menneeseen

Päätimme tuoda työntekijöiden omaa kokemusta tilanteesta, kysyimme, millainen tilanne on heidän mielestään parin vuoden takaiseen verrattuna. Työntekijöiden ammatillinen näkemys sekä kokemus parin vuoden takaiseen ja nykytilanteeseen oli ristiriitainen. Osa haastateltavista koki, että nykytilanne on mennyttä parempi tilastojen puitteissa – toisaalta taas kokemukset olivat päinvastaisia. Haastateltavien ajatus oli, että tilastot ovat osaltaan parantuneet tukijärjestelmän ulkopuolelle jääneiden päihteitä käyttävien nuorten takia.

”Musta tuntuu, että pari vuotta sitten ei ollut niin rehellistä porukkaa kertomaan, että käyttää kannabista. Onko yhteiskunnassa tullut muutos, että on lupa sanoa ääneen, että olen käyttänyt huumeita.” (Henkilö E)

”Huumeitilanne nuorempien kohdalla mahdollisesti hiukan parantunut, mutta yli 18-vuotiaiden kohdalla nuorten kertoman mukaan ei ainakaan parantunut. Nämä ikäluokat eivät näy THL:n tilastoissa. Joitakin tuttuja nuoria on pudonnut kaikkien tukijärjestelmien ulkopuolelle huumeidenkäytön vuoksi, jotain pitäisi tämän eteen tehdä.” (Henkilö B)

”Tilanne ei ole helpottunut. Erilaisia päihteitä on helppo saada. Kynnys kannabiksen kokeiluun on edelleen madaltunut. Toimia ja yhteistyötä tarvitaan kipeästi edelleen.” (Henkilö A)

Haminan alueen nuorten kanssa työskentelevät kokivat onnistuneensa päihdevalistuksessa ja monialainen yhteistyö on kokemuksen mukaan ollut tilanteen keskiössä. Joidenkin haastateltavien näkemyksen mukaan asiakaskunta oli rauhoittunut viime vuosien aikana. Totuus saattaa kuitenkin olla, että haasteet ovat siirtyneet toisaalle, eivätkä ole täysin poistuneet Haminan nuorison keskuudesta.

”Siinä missä vielä pari vuotta sitten haminalaisten nuorten nuuska- ja huume-kokeilut saivat valtakunnallisesti hyvin negatiivista huomiota, on tilanne kulu- neen kahden vuoden aikana parantunut merkittävästi – ainakin mikäli koulu- terveystieteiden tuloksiin on uskomisen. Haminan alueella nuorten parissa

työskentelevät ovat mielestäni onnistuneet hyvin tarttumaan nuorten päihteiden käyttöön liittyvään ongelmaan. Laaja-alainen yhteistyö eri toimijoiden kesken on tässä ollut mielestäni keskeisessä asemassa. Lupaavista tuloksista huolimatta työ on kuitenkin edelleen kesken.” (Henkilö D)

”Nuorisopalveluiden osalta asiakaskunta on rauhoittunut, haasteet ovat vaan mielestäni siirtyneet. Olemme tiukentaneet omia päihdekäytänteitä, jolloin haasteet siirtyneet toisaalle. Ongelma ei ole poistunut.” (Henkilö C)

9.5 Ammatillinen arvio ylisukupolvisuuden ja perheen sisäisten vaikeuksien vaikutuksista nuorten päihteiden käyttöön

Viimeisenä kysyimme, millainen on työntekijöiden ammatillinen arvio siitä, kuinka paljon nuorten perheiden sisäisillä asioilla ja ylisukupolvisuudella on tällä hetkellä vaikutusta nuorten päihdekokeiluun - tai käyttöön. Perheiden sisäisiä asioita täsmennettiin tarkoittamaan mm. työttömyyttä, mielenterveys – ja päihdeongelmia, kanssakäymisen liittyviä ongelmia sekä rajojen asettamisella ja noudattamisella - käsitteet avattiin myös haastateltaville. Haastateltavien arvio oli melko samankaltainen toistensa kanssa. Koettiin, että perheen tukeminen on keskeisessä asemassa. Pahoinvointi ja vähäosaisuuden merkitys ovat näkyneet nuorten keskuudessa. Erilaisten neuropsykologisten oireyhtymien ja mielenterveysongelmien koettiin altistavan nuoria päihteiden käytölle. Sisäiset vaikeudet eivät kokemuksen mukaan olleet kytköksissä toisen asteen opiskelun muotoon. Tärkeässä asemassa oli myös varhainen puuttuminen ja tuki kriisin kohdatessa - jolla on kauaskantoiset vaikutukset nuoren elämään.

”On paljon. Mie uskon perheiden tukeminen on nimenomaan se juttu millä tähän voisi puuttua.” (Henkilö C)

”Kyllä tällä alueella näkyy perheiden pahoinvointi ja työttömyys. Toisaalta myös ns. hyvien perheiden lapset ja nuoret kokeilevat ja käyttävät päihteitä.

Vaikeita mielenterveydenpulmia on ollut paljon tänä vuonna sekä lukion että ammatillisen puolen opiskelijoilla. Sillä ei ole myöskään väliä onko nuori lukion vai ammatillisen puolen opiskelija. Yhtä lailla molemmissa oppilaitoksissa nuorilla on päihde - ja mielenterveyden pulmia. Ei ole niin, että työttömyys ja ylisukupolvisuus olisi ainoa syy kokeiluun. Voi olla niin, että nuori, joilla on kokemus tästä asiasta ei itse käytä mitään, koska on nähnyt perheensä ongelmat. Silloin tätä puolta nuoressa pitää tukea ja se on yksi keskustelujen ydin, kun luonani käydään. Yhteistyö perusasteen kanssa on tosi tärkeää. Olen huomannut, että jos esim. luonani käyvällä nuorella on jonkinlainen traumaattinen kriisi, niin päihdekokeilujen kynnyks on voinut madaltua. On siis todella tärkeää, että kriiseihin saa avun ja tuen varhaisessa vaiheessa. Näin ei useinkaan ole ja näissä tapauksissa luonani on ollut niin, että nuori ei ole saanut kriisiinsä tukea tai on saanut sitä hyvin vähän, ei riittävästi. Tällöin saatetaan ruveta kokeilemaan esim. pahaan oloon ja ahdistukseen kannabista.” (Henkilö A)

”On merkitystä perheiden vaikeilla tilanteilla, muttei selitä kokonaan. Erityinen selittävä tekijä erilaiset adhd-oireyhtymät, koulunkäynti ollut vaikeaa. Toki myös yksinhuoltajaperheet ja/tai vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat vahvasti taustalla. Rajojen asettamisen puute on Haminassa vitsaus ja on kuulemma myös suurin syy alaikäisten huostaanottoihin. Mutta on myös ns. hyvien perheiden lapsia, jotka jääneet kiinni huumeisiin.” (Henkilö B)

Osalla haastateltavista ei taas ollut kosketuspintaa tai kokemusta ylisukupolvisuuden vaikutuksesta nuorten päihteiden käyttöön. Mahdollinen syy tälle on kohderyhmien erilaisuus.

”Vaikka sosiaalisten ongelmien periytyminen on laajalti tutkittu ja tunnettu ilmiö, ollaan seurakunnassa toteutettavan nuorisotyön kohdalla näiden teemojen kanssa kosketuksissa varsin vähän. Viimeisen kahden vuoden aikana olen keskustellut nuoren perhepiirin sisällä tapahtuvasta ongelmallisesta alkoholinkäytöstä muistaakseni ainoastaan kerran, ja silloin perhepiirissä esiintyvä alkoholismi toimi (nuoren) alkoholinkäyttöä ennaltaehkäisevänä tekijänä sen si-

jaan, että se olisi rohkaissut päihdekokeiluihin. Yksittäisen tapauksen perusteella on kuitenkin hieman vaikeaa tehdä yleistyksiä. Perheiden kanssa aktiivisemmin työtä tekevillä lienee tähän kysymykseen enemmän sanottavaa.”
(Henkilö D)

“Niihin mie en oikein osaa sanoa lähestulkoon kaikki on täysi-ikäisiä ja asuu omineen. Eivät ole enää riippuvaisia vanhemmista.” (Henkilö E)

10 WEBROPOL-KYSELY

Halusimme osallistaa nuoria ratkaisemaan Haminassa olevaa päihdeongelmaa kysymällä heidän mielipidettään ehkäisevän päihdetyön toimista. Pöimimme eri toimintoja Webropol kyselyyn nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden haastatteluista. Lisäsimme kyselyyn myös poliisin jalkautumisen tapahtumiin, vaikka sitä ei haastatteluissa tullut esille, sillä pidimme sitä tärkeänä. Halusimme tietää, kuinka hyvin nuoret tuntevat näitä ehkäisevän päihdetyön eri muotoja ja miten he arvioivat niiden vaikuttavuutta. Lisäksi halusimme kuulla, vaikuttaako ala-asteelta yläasteelle siirryttäessä uusi kaveripiiri päihdekokeiluihin nuorten mielestä ja vaikuttaako vanhemmilta oppilailta saatu malli omaan käyttäytymiseen.

10.1 Kyselyn toteutus

Kyselyn kohderyhmäksi valikoitui 17-vuotiaat, Haminassa toisella asteella opiskelevat haminalaisnuoret. Webropol kysely oli valmiina jo keväällä 2020. Kuitenkin vallitseva koronatilanne ja sen myötä etäopiskelu siirsi meistä riippumattomista syistä kyselyn ajankohdan syksyyn.

Lähetimme opiskelijoille ja heidän huoltajilleen noin viikkoa aiemmin Wilman kautta saatekirjeen tulevasta kyselystä. Kyselyyn vastattiin lukiossa oppitunnin alussa ja Ekamin osalta oppilaille jaettiin linkki sähköpostiin ja pyydettiin vastaamaan omalla ajalla. Päädyimme tähän ratkaisuun, koska ammatillisessa

oppilaitoksessa opiskelee lukiota enemmän eri ikäisiä ja eri paikkakunnilta olevia. Näin ollen jollakin luokalla saattaisi olla vain pari opiskelijaa, jotka vastaisivat kyselyyn tunnin alussa. Lisäksi osa ammattikoululaisista oli työharjoitteiluissa. Vastausaikaa oli kahden viikon ajan. Noin viikon kuluttua muistutimme ammattikoululaisia vastaamisesta.

Halusimme tehdä kyselystä mahdollisimman helposti vastattavan, jotta saisimme nuoria osallistumaan paremmin. Käytimme monivalintakysymyksiä. Joissakin kysymyksissä oli valmiiden vaihtoehtojen jälkeen avoin kysymys, jolla voitiin saada vastauksia, joita emme ole osanneet ajatella. (Hirsjärvi ym. 2018, 199).

Menetelmien vaikuttavuudesta kysyimme Likertin asteikkoon perustuvalla kysymystyyppillä. Halusimme opiskelijoiden kertovan, kuinka merkittävänä he kunkin menetelmän vaikuttavuutta arvioisivat asteikolla 1–5. (Hirsjärvi ym. 2018, 200.)

10.2 Webropol kyselyn vastauksia

Saimme vastauksia yhteensä 175 kappaletta. Kyselylomakkeen ensimmäisellä sivulla kysyimme opiskelijan kotipaikkakuntaa, syntymävuotta, sukupuolta ja opiskeleeko hän ammattikoulussa vai lukiossa. Vastauksista suodattimme pois muut kuin 2003 syntyneet haminalaiset. Tämän jälkeen vastausten määrä putosi 80:een. Loppuja vastauksia tarkastelimme ainoastaan kohderyhmään kuuluneiden vastanneiden kohdalta. Lukiolaisia vastanneista oli enemmistö, 89 prosenttia. Ammattikoulua käyviä oli 16 prosenttia. Yhteenlaskettuna 105 prosenttia, mutta joku opiskelijoista käy ilmeisesti ammattilukiota, joten hän on valinnut molemmat vaihtoehdot. Tämä selittäisi myös sen seikan, että koko kyselyyn vastasi 79 kohderyhmään kuuluvaa opiskelijaa. Sukupuolella ei tässä tutkimuksessa ollut varsinaisesti merkitystä, mutta halusimme nähdä sukupuolijakauman. Vastanneista kohderyhmään kuuluvista 61 prosenttia oli naisia, 38 prosenttia miehiä ja 1 prosenttia ilmoitti olevansa muun sukupuolinen.

Sivun kaksi alussa oli pieni tietoisuus: ”Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan päihteiden kysyntään (päihteiden käyttöön) ja saatavuuteen, ja siten ehkäisemään päihteistä aiheutuvia haittoja.” Tämän jälkeen oli monivalintakysymys: Mitkä seuraavista liittyvät mielestäsi ehkäisevään päihdetyöhön? Voit valita useamman vaihtoehdon. Vaihtoehtoiksi olimme laittaneet haastatelussa nousseita asioita.

5. Ehkäisevää päihdetyötä ovat

- nuorisolle järjestetyt harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat
- päihdeputki / selväreitti 6.luokalla ja koulussa tapahtuva päihdekasvatus
- "nuokkarit" ja yökahvilat ym. ajanviettopaikat
- koulukuraattorin terveydenhoitajan ja oppilaanohjaajan kanssa käytävät keskustelut ja ryhmäytyminen kouluvuoden alussa
- rannikkopajat ja etsivän nuorisotyön toiminta
- poliisin jalkautuminen tapahtumiin / juhlatilaisuuksiin kuten koulun päättyessä
- kokemusasiantuntijoiden (entisten käyttäjien) tarinat
- perheen kanssa vietetty aika

Kuva1. Ehkäisevän päihdetyön monivalintakysymys

Tunnetuimmiksi ehkäisevän päihdetyön menetelmiksi nousivat 6. luokalla oleva Päihdeputki/ Selvä reitti (76,92 %) ja kokemusasiantuntijoiden tarinat (65,38 %). Kolmanneksi tunnetuin oli nuorten harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat (64,1 %). Vähiten tunnettiin Rannikkopajoja ja etsivän nuorisotyön toimintaa (23,08 %). Tämä selittyy sillä, että suurin osa vastanneista oli lukiolaisia, joiden ei ole tarvinnut käyttää kyseisiä palveluita, koska lukioon siirrytään tavallisimmin peruskoulusta suoraan.

	n	Prosentti
nuorisolle järjestetyt harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat	50	64,1%
päihdeputki / selväreitti 6.luokalla ja koulussa tapahtuva päihdekasvatus	60	76,92%
"nuokkarit" ja yökahvilat ym. ajanviettopaikat	37	47,44%
koulukuraattorin terveydenhoitajan ja oppilaanohjaajan kanssa käytävät keskustelut ja ryhmäytyminen kouluvuoden alussa	31	39,74%
rannikkopajat ja etsivän nuorisotyön toiminta	18	23,08%
poliisin jalkautuminen tapahtumiin / juhlatilaisuuksiin kuten koulun päättyessä	36	46,15%
kokemusasiantuntijoiden (entisten käyttäjien) tarinat	51	65,38%
perheen kanssa vietetty aika	35	44,87%

Kuva 2. Vastausprosentit ehkäisevän päihdetyön kysymykseen.

Kolmannen sivun alussa kerroimme kaikkien edellä mainittujen vaihtoehtojen liittyvän ehkäisevään päihdetyöhön. Kysyimme, kuinka vaikuttavina nuoret kokivat edellä mainitut vaihtoehdot asteikolla 1–5. 1 merkitsi ettei vaihtoehto ole lainkaan merkittävä ja 5 oli hyvin merkittävä. Vastaukset jakautuivat hyvin tasan, mutta eniten merkityksellinen oli nuorten mielestä kokemusasiantuntijoiden tarinat ja seuraavaksi vaikuttavimpana pidettiin selväreittiä.

	1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
nuorisolle järjestetyt harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat	0%	26,58%	37,98%	29,11%	6,33%	3,15	3
päihdeputki/ selväreitti 6. luokalla ja koulussa tapahtuva päihdekasvatus	5,06%	15,19%	34,18%	37,97%	7,6%	3,28	3
"nuokkarit", nuorisokahvilat ja muut ajanviettopaikat	8,97%	24,36%	41,03%	17,95%	7,69%	2,91	3
koulukuraattorin, terveydenhoitajan ja oppilaanohjaajan kanssa käytävät keskustelut ja ryhmäytyminen kouluvuoden alussa	3,85%	33,33%	42,31%	17,95%	2,56%	2,82	3
rannikkopajat ja etsivän nuorisotyön toiminta	20,25%	35,44%	32,91%	10,13%	1,27%	2,37	2
poliisin jalkautuminen erilaisiin tapahtumiin / juhlaiviikonloppuihin, kuten koulun päätyessä	11,39%	20,25%	39,24%	24,05%	5,07%	2,91	3
kokemusasiantuntijoiden (entisten käyttäjien) tarinat	2,6%	7,79%	31,17%	35,06%	23,38%	3,69	4
perheen kanssa vietetty aika	7,59%	17,72%	34,18%	25,32%	15,19%	3,23	3

Kuva 3. Ehkäisevän päihdetyön menetelmien vaikuttavuus haminalaisnuorten mielestä

Kysyimme myös, oliko vaihtoehdoissa jokin, josta vastaaja ei ole lainkaan kuullut, jos oli, mikä. Saimme 18 vastausta tähän kysymykseen, joista 12 oli Rannikkopajat tai Rannikkopajat ja etsivä nuorisotyö ja kuusi vastaajaa vastasi joko ei ole tai -.

Seuraavilla kysymyksillä selvittelimme, vaikuttaako vanhempien kavereiden tuoma malli ja ystäväpiiri päihteiden käyttöön. Halusimme tietää, milloin päihteistä aletaan kiinnostua. Kysyimme, kuinka moni kavereista oli ala-asteella kokeillut päihteitä. Noin 57 prosenttia vastasi ei kukaan, noin 42 prosenttia

muutama ja noin 1 prosentin mielestä usea. Kysyimme samaa siirryttäessä yläasteelle. Tällöin vastausprosentit olivat erilaisia. Ei kukaan, noin 10 prosenttia, 1–5 kavereista noin 34 prosenttia, 5 tai enemmän noin 56 prosenttia.

	n	Prosentti
ei kukaan	45	56,96%
muutama	33	41,77%
usea	1	1,27%

Kuva 4. Päihteiden kokeilu ala-asteella

	n	Prosentti
ei kukaan	8	10,13%
1-5	27	34,18%
5 tai enemmän	44	55,69%

Kuva 5. Päihteiden kokeilu yläasteella

Seuraavaksi selvittelimme, kuinka paljon kavერიpiiri vaihtui siirryttäessä ala-asteelta yläkoulun puolelle. 53 prosenttia vastanneista sai uusia ystäviä yläasteella, 9 prosentilla kavერიpiiri pysyi täysin samana ja 38 prosentilla perusporukka säilyi samana, mutta mukaan tuli muutama uusi ystävä. Uusia kavерisuhteita näyttäisi siis syntyvän ja vähintäänkin kavерipiiri laajenee valtaosalla.

Kysymyksen ”vaikuttaako mielestäsi kavерipiirin muutos päihdekokeiluun?” vastaukset jakoutuivat melko tasaisesti. 55 prosenttia vastasi kyllä ja 45 prosenttia ei. Kyllä vastauksen perään olimme laittaneet lisäkysymyksen, miten? Vastauksissa korostui ryhmäpaine ja ystävien esimerkki. Seuraavassa muutamia poimintoja vastauksista:

”Erilaisia ihmisiä ja erilaisia kokemuksia ja kavereiden tuttavია”,

”Kun muut käyttää niin tekee mieli itsekin kokeilla”,

”Jos uudet kaverit käyttävät päihteitä alkaa mukaan liittynyt myös helposti”,

”Monille tulee ryhmäpaine”,

”Kavereiden käytös vaikuttaa yleensä paljon ja yleensä mennään massan mukana”,

”Haluat kuulua paremmin uuteen porukkaan ja saatat muuttua heidän kanssaan muutenkin, jolloin päihdekokeilut eivät enää tunnu niin isolta asialta.”

”Jos kaverit ei käytä päihteitä, niin silloin myös ehkä sinäkään et käytä.”

Kysymyksellä milloin kokeilit päihteitä, tupakkaa, alkoholia, huumeita ensimmäisen kerran, halusimme selvittää, missä iässä päihteet alkavat kiinnostaa nuoria. noin 38 prosenttia vastanneista ilmoitti kokeilleensa 8.–9. luokalla. Reilu 41 prosenttia vastanneista on kokeillut tätä myöhemmin tai ei vielä lainkaan. Lähes 16,5 prosenttia ilmoitti kokeilleensa 7.-luokalla ja melkein 4 prosenttia ala-asteella.

	n	Prosentti
ala-asteella	3	3,8%
7-luokalla	13	16,46%
8 - 9 -luokalla	30	37,97%
myöhemmin	9	11,39%
en ole kokeillut vielä	24	30,38%

kuva 6. Päihdekokeilujen alkamisajankohta

Kysymykseen liittyi jatkokysymys, miksi kokeilit silloin, joka esitettiin vain vastaajille, jotka olivat ilmoittaneet kokeilleensa. Noin 89 prosenttia vastaajista ilmoitti, että silloin heitä kiinnosti kokeilla. Noin 7 prosenttia kokeili koska muutenkin kokeilivat ja noin 4 prosenttia oli sitä mieltä, että silloin oli oikea ikä kokeilla. Yllytyksen takia ei kokeillut kukaan.

Kysyimme myös, onko joku ostanut vastanneille alkoholia näiden ollessa alaikäisiä. Esitimme vaihtoehdoiksi ei ole ostanut, äiti tai isä, sisarus, vanhempi kaveri, tai joku muu, kuka? 58,18 prosenttia vastaajista on saanut alkoholia vanhemman kaverin välittämänä. Seuraavaksi yleisimmin, 14,55 prosentilla, välittäjänä on ollut oma vanhempi. Sisar on toiminut hankkijana 5,45 prosenttia ja joku muu 1,82 prosenttia. Joku muu -kohdan lisäkysymykseen kuka, ei tullut vastausta. Tähän liittyen kysyimme vielä aikovatko nuoret itse välittää alkoholia alaikäiselle tultuaan täysi-ikäiseksi. Yli puolet (58,23 prosenttia) ei aio ostaa. 3,8 prosenttia aikoo ostaa ja 37,97 prosenttia ei tiedä ostaako.

Lopuksi kysyimme vielä huolestuttaako haminalaisnuorten päihteiden käyttö nuoria itseään ja toimivatko päihteitä käyttävät vanhemmat nuoret esimerkkinä nuoremmille, madaltaako esimerkki kynnyistä kokeilla tai käyttää itse. Noin 58 prosenttia vastaajista oli huolissaan nuorten päihteiden käytöstä. 63 prosenttia uskoo vanhemman kaverin esimerkin madaltavan kynnyistä kokeilulle tai päihteiden käytölle.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää, miten Haminan päihdeongelmaa on yritetty ratkaista ja millä toimilla. Lisäksi yritimme hakea nuorten näkökulmasta toimivia malleja ja sitä, ovatko nämä mallit nuorille ennestään tuttuja. Tarkoituksena oli myös selvittää esimerkin vaikutusta päihdekokeiluihin nuorten näkökulmasta.

11.1 Ehkäisevän päihdetyön toiminnot päihdeongelman ratkaisemiseksi

Haminassa herättiin karuun todellisuuteen haminalaisnuorten päihdemyönteisyydestä vuoden 2017 kouluterveyskyselyn vastausten julkaisun jälkeen. Tällöin perustettiin nuoret ja päihteet ohjausryhmä pohtimaan tilannetta moniammatillisesti. Opinnäytetyötämme varten haastattelimme viittä nuorten kanssa

toimivaa henkilöä saadaksemme selville, millaisia ehkäisevän päihdetyön keinoja on Haminassa käytössä.

Ehkäisevänä päihdetyönä voidaan pitää mitä tahansa toimia, joilla nuorille saadaan muuta puuhaa kuin päihteiden käyttö. Poimimme vastauksista tutkitavaksi Selvä reitti-tapahtuman, nuorisotyön nuorisotiloineen ja -tapahtumineen, yökahvilan, koulun opiskelijahuollon palvelut ja koulujen päihdevalistuksen, Rannikkopajojen ja etsivän nuorisotyön palvelut, nuorten harrastotoiminnan ja perheen kanssa yhdessä vietettävän ajan. Lisäsimme Webropol-kyselyyn myös poliisin jalkautumisen tapahtumiin, vaikka sitä ei haastatteluissa tullut esille.

Haminalaisten nuorten kanssa työskentelevien teemahaastattelussa ilmeni, että perheiden tukeminen ja nuoren merkityksellisen tulevaisuuden kohdentaminen voisi mahdollisesti vähentää vallitsevaa päihdeongelmaa. Perheiden tukeminen olisi suotavaa sosioekonomisesta asemasta huolimatta, sillä päihdeongelmaa ilmaantuu niin vähäosaisten, kuin paremmin menestyvienkin perheiden kohdalla.

11.2 Nuorten näkökulmasta toimivat ehkäisevän päihdetyön menetelmät sekä menetelmien tuntemus

Tunnetuimmiksi ehkäisevän päihdetyön menetelmiksi nousivat 6. luokalla oleva Päihdeputki tai selväreitti (76,92 %) ja kokemusasiantuntijoiden tarinat (65,38 %). Kolmanneksi tunnetuin oli nuorten harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat (64,1 %). Vähiten tunnettiin Rannikkopajoja ja etsivän nuorisotyön toimintaa (23,08 %). Kyselyssä oli tarjolla kahdeksan vaihtoehtoa, joista jokainen luokitellaan ehkäiseväksi päihdetyöksi. Tutkimustulosten pohjalta on syytä olettaa, että nuoret tuntevat ehkäisevän päihdetyön menetelmiä ja osaavat niitä myös nimetä. Kuitenkaan mikään vaihtoehtoista ei saanut sadan prosentin kannatusta, joten niiden mieltäminen ehkäiseväksi päihdetyöksi on ehkä vaikeaa.

Kysyimme, kuinka vaikuttavina nuoret kokivat edellä mainitut ennalta ehkäisevät vaihtoehdot asteikolla 1–5. 1 merkitsi ettei vaihtoehto ole lainkaan merkittävä ja 5 oli hyvin merkittävä. Eniten merkitystä ennalta ehkäisevästä näkökulmasta nuorten mielestä on kokemusasiantuntijalla ja elämyksellisellä kuudennen luokan Päihdeputkella tai Selvä reitti -tapahtumalla. 35 prosenttia valitsi kokemusasiantuntijan merkittävyudeksi 4 asteikolla 1–5, ja 38 prosenttia valitsi päihdeputken merkittävyudeksi 4.

Rannikkopajojen ja etsivän nuorisotyön vähäinen tunnettavuus selittynee sillä, että suurin osa vastaajista oli lukiolaisia, joten he ovat siirtyneet yläasteelta suoraan lukioon tarvitsematta kyseistä palvelua. Rannikkopajat sijaitsevat Ekamin kanssa samassa rakennuksessa Haminassa, joten se saattaa lisätä tunnettavuutta ammattikoululaisten keskuudessa.

Teemahaastatteluissa ilmeni nuorten kertomana työntekijöille, että aikuisen valvomat turvalliset oleskelutilat on koettu päihteidenkäyttöä ehkäisevänä tekijänä. Valvovan ja kiinnostuneen aikuisen läsnäolo koetaan rauhoittavaksi ja turvalliseksi tekijäksi. Nuorille teetetyssä kyselyssä nuorisokahvilat ja muut ajanviettopaikat koettiin ehkäisevältä vaikuttavuudeltaan asteikolla 1–5 tasolle 3 (41,03 prosenttia vastaajista).

11.3 Esimerkin vaikutus nuorempaan ikäpolveen

Kiinnostus päihteisiin vaikuttaa lisääntyvän huomattavasti yläasteelle siirryttäessä. Kiinnostus kasvaa edelleen 8.–9. luokilla. Ehkä yläkouluun siirtyvät 7.-luokkalaiset toimivat alkuun tarkkailijoina ja vartuttuaan vuoden tekevät oman ratkaisunsa päihteiden käytöstään. Reilu 49 prosenttia vastanneista oli aloittanut päihdekokeilunsa 8.–9. luokilla tai myöhemmin, mutta yli 30 prosenttia vastaajista ei ole edelleenkään kokeillut päihteitä 17-vuotiaana. Tästä voitaisiin päätellä, ettei esimerkki vaikuta päihteiden kokeilun aloitusikäen kovin paljon, mutta nuorilta itseltään kysyttäessä 63 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että vanhemman kaverin antama esimerkki madaltaa kynnystä kokeilla

itsekin. Vaikutus voi olla myös päinvastainen, raittiit kaverit toimivat suojaavana tekijänä.

Nuorten mielestä kaveripiirillä on merkitystä päihdekokeiluissa. 55 prosenttia vastaajista koki kaveripiirissä tapahtuneiden muutosten vaikuttavan päihdekokeilujen aloittamiseen. Siirryttäessä ala-asteelta yläasteelle 53 prosenttia vastanneista sai uusia ystäviä. Vain 9 prosenttia ilmoitti kaveriporukan säilyneen täysin ennallaan. 38 prosentilla perusporukka säilyi, mutta mukaan tuli muutama uusi ystävä. Muutoksia ala-asteen kaveripiiriin tuli siis suurella osalla vastaajista.

Vastanneista nuorista reilu puolet, (58 prosenttia), oli huolissaan haminalaisien nuorten päihteiden käytöstä. Nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden mielestä nuorten päihteiden käyttö ei ole merkittävästi vähentynyt ja työtä ongelman ratkaisemiseksi on tehtävä yhä aktiivisesti. Tämä antaa mielestämme ajantasaista näkökulmaa Haminassa vallitsevaan tilanteeseen.

Kysyimme haastateltavilta, nuorten kanssa toimivilta henkilöiltä, heidän ammatillista näkemystään ongelmien periytymisestä ylisukupolisesti päihde- ja mielenterveysongelmien kohdalta. Perheiden pahoinvointi näkyy haminalaisissa nuorissa, vaikkakaan se ei selitä koko päihdeongelmaa. Vanhempien ongelmia seurannut nuori saattaa nähtyään tämän puolen valita täyden raittiuden. Vanhempien tukeminen ja vanhemmuuden vahvistaminen ovat tärkeässä asemassa nuorten päihdekokeiluja ehkäistäessä.

11.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Eettisen osaamisen pääpaino on kuulla sekä ymmärtää toista ihmistä. Etiikka käsittelee hyvää ja paha, oikeuksia ja velvollisuuksia, arvoja ja normeja. So-

siaali- ja terveysalalla eettinen pohdinta on vuosituhansia vanha käsite. Etiikkaa on siten opetettu sosiaali- ja terveysalalla niin kauan kuin koulutuksia on ollut, toteaa Helminen (2020, 98–99).

Saadaksemme todellisen kuvan nuorten käsityksistä teetätimme kyselyn Haminan lukion ja Etelä-Kymenlaakson ammattikoulun Haminan kampuksen 17-vuotiaille opiskelijoille. Kyselyyn vastanneista suurin osa oli lukiolaisia. Teemahaastatteluun osallistui haminalaisnuorten kanssa työskenteleviä yksityishenkilöitä. Vastausjoukko on 175 kyselyyn vastannutta, joista kohderyhmään kuului 79 opiskelijaa ja viisi haastateltavaa. Mielestämme vastauksia tuli riittävästi nuorten mielipiteen esilletuomiseksi, vaikkakin ammattikoulun edustus oli huomattavasti pienempi. Olisimme halunneet mielellämme kuulla enemmän juuri ammattikoulua käyvien mielipiteitä, sillä päihteiden käyttö näyttäytyi siellä runsaampana THL:n tekemässä tutkimuksessa. Ammattikoululaisten vastausprosentti olisi luultavasti ollut parempi, jos vastaaminen olisi lukion lailla liitetty oppitunnin alkuun. Näin he olisivat mahdollisesti saaneet ohjausta vastaamiseen (vrt. Maunu & Kiilakoski 2018, 116).

Noin viikkoa ennen kyselyä lähetimme nuorille ja heidän vanhemmilleen Wilman järjestelmän kautta saatekirjeen. Saatekirjeessä ilmeni tutkimuksemme tavoite sekä ajankohta. Tutkimusaineistoa käsitellään niin, ettei vastaajan henkilöllisyyttä pystytä tunnistamaan. Myös vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, vastaajien henkilöllisyyttä meillä ei ole tiedossa, sillä kysely tehtiin anonyymisti. Anonyymisyys lisäsi mielestämme rehellistä vastaamista kysymyksiin.

Koronaviruksen takia kyselyn toteutuminen siirtyi aiemmin suunnitellulta kevät lukukaudelta syyslukukaudelle 2020. Emme nähneet kyselyn toteuttamista etätyöskentelyn aikana realistisena, sillä vastausprosentti olisi saattanut jäädä liian pieneksi. Vallitsevassa koronatilanteessa päädyimme lähettämään kyselyn heti syyslukukauden alettua ennakoiden mahdollisia etätyöskentelyn ohjeistuksia.

Teemahaastattelut toteutettiin ennen vallitsevaa koronatilannetta vuoden 2020 alussa. Haastateltavilta kysyttiin halukkuutta osallistua tutkimustyöhön - osallistuminen oli vapaaehtoista. Haastattelut oli järkevintä tehdä haastateltavan osoittamissa tiloissa rauhallisuus ja yksityisyys huomioiden. Haastattelut kirjattiin ylös ja nauhoitettiin. Osa haastatteluista kuitenkin toteutettiin sähköpostin välityksellä kiireisen aikataulun vuoksi. Anonymiteettiin haastattelun osalta päädyttiin, kun osa haastateltavista sitä toivoi. Emme julkista tarkemmin haastateltavien nimiä tai edes ammatteja tunnistettavuuden poissulkemiseksi. Tutkimuksen ollessaan päätöksessä kerätty aineisto hävitetään asianmukaisesti. Meidän tapauksessamme tämä tarkoittaa sähköisen aineiston tuhoamista asianmukaisesti, haastatteluiden kirjallisen osuuden polttamista ja nauhoitusten poistamista. Konsultoimme tarvittaessa tietoturvasektorin ammattilaisia.

11.5 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksemme myötä ilmeni tarve uudelle ehkäisevälle päihdetyön menetelmälle yläkouluikäisille. Nuorten mielestä vaikuttavimmat ehkäisevät päihdetyön keinot olivat Selvä reitti -tapahtuma kuudennella luokalla ja kokemus-asiiantuntijan tarinat. Kehittämistyö voisi olla kokonaisuus, joka sisältäisi molempia edellä mainittuja menetelmiä.

Opinnäytetyöprosessin aikana nousi esiin eri tahojen aktiivisuus sekä sitoutuneisuus Haminassa vallitsevan päihdeongelman ratkaisemiseksi. Mielestämme jatkotutkimuksen aiheena voisikin olla millä keinoilla tätä yhteistyötä voisi saada entistä paremmaksi.

12 POHDINTAA

Opinnäytetyö prosessina on osoittautunut paljon enemmän aikaa vieväksi, kuin mitä aluksi ajattelimme. Suunnitellessa opinnäytetyötä ei ollut käsitystä

maailmalla ja Suomessa alkavasta Korona-epidemiasta ja sen tuomasta viivästyksestä opinnäytetyön etenemiseen. Alkuperäisen suunnitelman mukaan joulukuussa 2020 oli tarkoitus saada korkeakouluopinnot päätökseen.

Emme ole aikaisemmin työskennelleet yhdessä, mutta siitä huolimatta yhteistyö oli hyvää ja sitoutuneisuus opinnäytetyön prosessiin oli aukotonta. Yhteistyöhön päädyimme sattumalta, tämä osaltaan osoittautui toimivaksi yhtälöksi. Päädyimme tekemään opinnäytetyön, joka koostuu sekä kyselystä, että haastattelusta, taataksemme monipuolisen otoksen Haminan kaupunkia varten. Marraskuun 2019 lopulla prosessi käynnistyi ja tammikuussa 2020 suunnitelma oli hyväksytty. Harmiksemme Korona-epidemia viivästytti kyselyn lähettämistä, onneksemme muutamaa kuukautta pidempää viivästystä opinnäytetyön valmistumiselle ei tästä huolimatta syntynyt. Työstimme opinnäytetyötä yhteisesti sovitulla aikataululla, josta saimme pidettyä kiinni. Lähteinä meillä on suurelta osin verkkolähteitä, koska koronakevään aikana kirjastojen käyttö ei ollut mahdollista.

Teemahaastattelut kasvotusten oli osalle haastateltavista vaikea järjestää kiireellisen aikataulun vuoksi. Mielestämme kasvokkain haastattelu on luontevaa ja ohessa pystyy kysymään lisäkysymyksiä vastauksiin liittyen. Onneksemme haastattelut saatiin tehtyä sähköpostihaastatteluna ja olemme tyytyväisiä, että saimme vastaukset kaikilta tarvittavilta tahoilta aikarajaan mennessä.

Kysyimme teemahaastattelussa haastateltavien arviota ylisukupolvisuudesta ja perheen sisäisten vaikeuksien vaikutuksesta päihteiden käyttöön. Vaikka päädyimme ratkaisuun, ettemme vie tätä kysymystä lainkaan nuorille suunnattuun Webropol kyselyyn, uskomme vastausten tuovan Haminan kaupungille tietoa perheiden tilanteesta ja tuen tarpeesta.

Webropol-kysely oli mielestämme onnistunut maailmalla ja Suomessa vallitsevasta tilanteesta huolimatta. Kuitenkin Etelä-kymenlaakson ammattiopiston Ekamin pieni vastausprosentti sai meidät pohtimaan millä keinoilla ammattiopiston tilannetta pystyisi selvittämään. Ammattikoulussa päihdemyönteisyys

on nuoret ja päihteet ohjausryhmän mukaan nuorten arjessa edelleen läsnä, ainakin puhetasolla. Ammattikoululaisten suurempi vastausprosentti olisi saattanut antaa todellisemman kuvan Haminan kaupungissa vallitsevasta päihdeongelmasta. Omaehtoinen kyselyihin vastaaminen ei mielestämme tunnu olevan ammattiopistossa toimiva tapa, jolloin esimerkiksi kyselyiden järjestäminen paikan päällä voisi olla yksi mahdollisesti toimiva tutkimusmenetelmä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli arvioida nuorisolle suunnatun ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta Haminan kaupungissa ja tuoda mahdollisia kehittämis-kohteita Haminan kaupungin tietoisuuteen. Opinnäytetyöllä tavoittelimme vastausta seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millä keinoin Haminan päihdeongelmaa on yritetty ratkaista? Tuntevatko Haminan nuoret ehkäisevän päihdetyön käytäntöjä ja jos tuntevat, miten he kokevat niiden vaikuttavan? Millaiseksi nuoret kokevat esimerkin vaikutuksen nuorempiin ikäluokkiin? Mielestämme tavoitteiden osalta opinnäytetyömme onnistui ja tavoitteet saavutettiin.

Tutkimustuloksia lukiessamme löysimme myös muutamia kehittämis ehdotuksia. Yläasteella, esimerkiksi 9. luokalla voisi esitellä nuorille Rannikkopajojen ja etsivän nuorisotyön toimintaa, ja tehdä näin heitä tunnetummiksi, vaikkakin heidän kohderyhmänsä koostuu tällä hetkellä hieman vanhemmista nuorista. Tähän saattaa tuoda muutosta tuleva oppivelvollisuusikä nostaminen 18 vuoden ikään saakka.

Tavallisimmin ala-asteelta yläasteelle siirryttäessä oppilaat saavat nimetä 1–2 kaveria, joiden kanssa haluaisivat samalle luokalle. Jos haluttaisiin minimoida kaveripiirin muutosta, tulisi luokat säilyttää lähes ennallaan. Esimerkiksi yksi iso luokka siirtyisi sellaisenaan ja kaksi pienempää yhdistettynä. Myös vanhempien kanssa käydystä keskustelusta voisi olla hyötyä. Vanhemmat, jotka tuntevat kaveripiirin, osaavat arvioida missä määrin kaverisuhteita kannattaisi vaalia, ja mihin suhteisiin olisi parempi ottaa etäisyyttä.

Selvä reitti -tapahtuma ja kokemusasiantuntijoiden tarinat koettiin vaikuttavimmiksi ehkäisevän päihdetyön toiminnoiksi nuorten mielestä. Ottaen huomioon

tutkimuksen tulokset ja kiinnostuksen heräämisen päihteisiin yläasteella on syytä olettaa, että vastaavanlaisella ennalta ehkäisevällä toimenpiteellä olisi tarvetta yläkouluikäisille. Yläasteelle siirryttäessä suurin osa nuorista on jo saavuttanut kehitystason, jolla voidaan puhua päihteistä ilman aiheen tuomaa ahdistusta. Myös kiinnostus päihteitä kohtaan on suurempaa kuin ala-asteella. Ala-asteella olisi mahdollisuus keskittyä hyvinvoinnin ja itsetunnon kehittämiseen tähtäävään toimintaan ja yläasteelle siirryttäessä keskityttäisiin enemmän päihdevalistukseen.

LÄHTEET

Alkoholilaki 28.12.2017/1102.

Amperla, J. 2018. Haminan nuorisopalvelut nuoren näkökulmasta. Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Saatavilla:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/159814/Amperla_Jenny.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 9.12.2020].

Amperla, J. 23.10.2019. Ehkäisevän päihdetyön uutiskirje 7/2019. Haminassa nuorten päihdekokeilut ottaneet mahalaskua. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ajankohtaista/ehkaisevan-paihde-tyon-uitis-kirje/7/2019/haminassa-nuorten-paihdekokeilut-ovat-ottaneet-mahalaskua> [viitattu 28.5.2020].

Amperla, J. 5.11.2020. Nuorisopalveluille valtionavustusta koulunuorisotyön vahvistamiseen. Haminan kaupungin verkkosivut. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.hamina.fi/asukkaalle/ajankohtaista/nuorisopalveluille-valuation-avustusta-koulunuorisotyon-vahvistamiseen/> [viitattu 28.11.2020].

Anonyymit haastattelut 2020. Haminalaisnuorten kanssa työskentelevät henkilöt.

Ehyt ry s.a. Verkkosivut. Kannabishankkeet. Saatavilla: <http://www.ehyt.fi/fi/kannabishanke> [viitattu 1.6.2020].

Finders 2020. Verkkosivut. Milloin yhteys etsiviin. Saatavilla: <https://finders.fi/finders/sidosryhmille/milloin-yhteys-etsiviin> [viitattu 13.12.2020].

Hakkarainen. P., Kaprio, J., Pirkola S, Seppälä, T., Soikkeli, M., Suvisaari, J. 2014. Cannabis ja terveys. Tutkimuksesta tiiviisti 17. Kesäkuu 2014. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Haminan nuorisopalvelut. 2020. Haminan kaupungin verkkosivut. Saatavilla: <https://www.hamina.fi/asukkaalle/kasvatus-koulutus/nuortenhamina/> [viitattu 11.12.2020].

Haminan opetussuunnitelma 2016. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Saatavilla: <https://sites.google.com/a/koulut.hamina.fi/haminan-opetussuunnitelma-2016/yleinen-osa/7-oppimisen-ja-koulunkaeynnin-tuki/7-6-paikalliset-ratkaisut-ja-toimintatavat> [viitattu 30.11.2020].

Heikkinen, A-M. 2019. Tupakkatuotteet, nuuska ja vesipiippu. Verkkojulkaisu. Saatavilla: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=trv00075 [viitattu 12.2.2020].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2018. Tutki ja kirjoita. 22. painos. Helsinki: Tammi.

Holmberg, J., Partanen, A. & Koskelo, J. 2018. Päihteet ja niiden käyttö. Teoksessa Partanen, A., Holmberg, J., Inkinen, M., Kurki, M. & Salo-Chydenius, S. 2018. Päihdehoitotyö. 1.–2. painos. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Hoikkala, T. & Vauhkonen, T. 2020. Syrjäytymisen lasku: tutkimus syrjäytymisestä, sen kustannuksista ja kohdennetun nuorisotyön vaikuttavuudesta. Nuorisotutkimusseura 2020. Verkkoaineisto. Saatavilla: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/syrjaytymisen_lasku.pdf [viitattu 9.12.2020].

Huumausainelaki 30.5.2008/373.

Ikonen, R. 2019. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Koulu-terveyskysely 2019. Saatavilla: http://www.iukari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Koulu-terveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 25.5.2020].

Islannin mallista Helsingin malliin -tiedon avulla johdettuja tekoja lasten ja Nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. 16.8.2019. Artikkelin. Helsingin kaupungin verkkosivut. Saatavilla: <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/islannin-mallista-helsingin-malliin> [viitattu 20.8.2020].

Jurvansuu, S. 2015. Yhteistutkimisella ja nuorten osallisuudella vaikuttavuutta Haminan nuorisotyöhön. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi. Opinnäytetyö. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/100701/Jurvansuu_Silvia.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 9.12.2020].

Järjestyslaki 27.6.2003/612.

Kahvila-olohuone Jaspis 2020. verkkosivut. Saatavilla: <http://www.jaspis.fi/?jaspis> [viitattu 28.11.2020].

Karvonen, S. & Kestilä, R. 2019. Suomalaisten hyvinvointi 2018. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Punamusta Oy. Helsinki.

Kiilakoski, T. 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja Nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77. Helsinki: Opetushallitus, s. 8–23.

Korhonen, U. 2018. Maailma, jota kukaan ei tavoittele – huumeriippuvuus sairautena, josta voi toipua. Books on Demand. Helsinki.

Koski-Lukkari, L. 20.11.2020. Nuorisovaltuuston hyvinvointiseminaari. Videotalliointi. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=HVr1VGf0yLc&feature=youtu.be> [viitattu. 20.11.2020].

Kuntalaki 10.4.2015/410

Kymenlaakson maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020–2024. Lapsista, nuorista ja perheistä voimaa kymenlaaksoon. Voidaan hyvin huomennakin! 1. strategiaosa. Pdf-tiedosto. Saatavilla: <https://www.mie-hikkala.fi/content/uploads/2020/11/Liite-5-Lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelman-strategiaosa.pdf> [viitattu 6.1.2021].

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015.

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 698/2010.

Lammi – Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Suomen yliopistopaino Oy. Tampere.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019. Hyvinvointi. Nuortennetti. WWW-sivu. Saatavilla: <https://www.nuortennetti.fi/mieli-ja-keho/hyvinvointi/> [viitattu 25.5.2020].

Maunu, A. & Kiilakoski, T. 2018. Ohjausta osallisuuteen? Sosiaalinen ja poliittinen osallisuus ammattiin opiskelevien Nuorten arjessa. Aikuiskasvatus 2. Artikkel. 112–129. Saatavilla: <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/88333/47500> [viitattu 25.5.2020].

Muunto-hanke. A-klinikka. 18.6.2019. Nostoja Global Drug Survey 2019 -kyselyn tuloksista. Artikkel. Päivitetty 12.8.2019. Saatavilla: <https://muuntohanke.fi/nostoja-global-drug-survey-2019-kyselyn-tuloksista> [viitattu 1.6.2020].

Normann, M., Odell, H., Tapio, M. & Vuohelainen, E. 2016. Nuorisosan ehkäisevä päihdetyö -hyppää kyytiin. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 20. Toinen uudistettu painos. Preventiimi. Humak. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla myös: <http://www.preventiimi.fi/julkaisut/julkaisu-nuorisosan-ehkaiseva-paihde-tyo-hyppaa-kyytiin/> [viitattu 13.9.2020].

Nuorisolaki 1285/2016.

Nuorisovaltuuston toimintasääntö. 2020. Haminan kaupunki. PDF-tiedosto.

Saatavilla: <https://www.hamina.fi/asukkaalle/wp-content/uploads/sites/12/2020/04/toimintasaanto.pdf> [viitattu 28.11.2020].

Näveri, A. 12.11.2019. Jääkö nuorena pössyttelystä pysyvä jälki kehittyviin aivoihin? Erikoislääkäri ja aivotutkija arvioivat vaikutuksia nuorissa aivoissa. Artikkel. Ylen verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11059040> [viitattu 1.6.2020].

Opetushallitus 2014. perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Helsinki: opetushallitus. Saatavana: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.docx [viitattu 19.8.2020].

Pihlainen, A. 2010. Etene-julkaisuja 29. Mielenterveys lasten ja nuorten elämässä. PDF. Helsinki: Etene, Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla:

<https://etene.fi/documents/1429646/1559062/ETENE-julkaisuja+29+Mielenterveys+lasten+ja+nuorten+el%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4.pdf/38c54e1a-125b-4e05-8394-0fd5e47df211> [viitattu 5.1.2021].

Pohjonen, P. 8.10.2013. Ehkäisevän huumetyön suunnittelija, YAD ry. Laatu putkeen! -Mitä jokaisen päihdeputken suunnittelijan tulee tietää ehkäisevästä huumetyöstä. Blogikirjoitus. Saatavissa: <https://yad.fi/blogiartikkeli/laatu-putkeen-mita-jokaisen-paihdeputken-suunnittelijan-tulee-tietaa-ehkaisevasta-huumetyosta/> [viitattu 28.11.2020].

Puusa, A. Juuti, P. & Aalto, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy.

Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41.

Päihdelinkki. s.a. Kannabis. Verkkopublication. Available : <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kannabis> [viitattu 2.12.2020].

Päihdelinkki. s.a. Nuuska. Verkkopublication. Available: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/nuuska> [viitattu 2.12.2020].

Rannikkopajat 2019. Ekami. Verkkosivut. Päivitetty 9.1.2019. <https://www.ekami.fi/hakijalle/rannikkopajat/rannikkopajat> [viitattu 13.12.2020].

Saarainen, T. Mäkäraäinen, S. & Takala, J. 2018. Aikuistuminen ja päihteet - nuorten kysely 2018. A-klinikkasäätiö. Raportti. Available: <https://nuortenlinkki.fi/info/aikuistuminen-ja-paihteet-nuorten-kysely-2018?fbclid=IwAR2J-RHGSuvxj5jFY-JVNvdIjcQAYLadRuY9zuUzHhi5SdejsIECeCd2cyQ> [viitattu 1.6.2020].

Seppä, K. Aalto, M. Alho, H. Kianmaa, K. 2012. Huume – ja lääkeriippuvuudet. Saarijärven offset Oy, Saarijärvi.

Silvn, S. 2019. Islannin malli. 2019/1. Talentia. Available: <https://www.talentia-lehti.fi/islannin-malli-pelasti-nuoret-kaduilta/> [viitattu 20.7.2020].

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 3:2016. julkaistu 6.4.2016. Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman toimeenpanon ohjausryhmä. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Suunnitelman arvoitus ja ohjausryhmän ehdotukset. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Available: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74820/.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 5.1.2021].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

THL 2020. Ehkäisevä päihdetyö. THL:n verkkosivut. Päivitetty 3.7.2020. Available <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdytyo> [viitattu 10.9.2020].

THL. 2017 & 2019. Kouluterveyskysely. Aluevertailu. THL:n verkkosivut. Saatavilla: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_aluevertailu2 [viitattu 1.6.2020].

Uusikylä, K. 2010. Puhein ei pahoinvointia paranneta. Julkaisussa: Etene-julkaisuja 29. Mielenterveys lasten ja nuorten elämässä. PDF. Helsinki: Etene, Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla: <https://etene.fi/documents/1429646/1559062/ETENE-julkaisuja+29+Mielenterveys+lasten+ja+nuorten+el%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4.pdf/38c54e1a-125b-4e05-8394-0fd5e47df211> [viitattu 5.1.2021].

Ehkäisevän päihdetyön menetelmiä Haminassa

1. Kotipaikkakuntani on

- Hamina
- Kotka
- Virojoki
- Muu, mikä?

2. Syntymävuoteni on

- 2004 (16v.)
- 2003 (17v.)
- 2002 (18v.)
- muu

3. Sukupuoleni on

- mies
- nainen
- muu

4. Opiskelen

- Lukiossa
- Ammattikoulussa

Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan päihteiden kysyntään (päihteiden käyttöön) ja saatavuuteen, ja siten ehkäisemään päihteistä aiheutuvia haittoja. Mitkä seuraavista liittyvät mielestäsi ehkäisevään päihdetyöhön? Voit valita useamman vaihtoehdon.

5. Ehkäisevää päihdetyötä ovat

- nuorisolle järjestetyt harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat
- päihdeputki / selväreitti 6.luokalla ja koulussa tapahtuva päihdekasvatus
- "nuokkarit" ja yökahvilat ym. ajanviettopaikat
- koulukuraattorin terveydenhoitajan ja oppilaanohjaajan kanssa käytävät keskustelut ja ryhmäytyminen kouluvuoden alussa
- rannikkopajat ja etsivän nuorisotyön toiminta
- poliisin jalkautuminen tapahtumiin / juhlatilaisuuksiin kuten koulun päättyessä
- kokemusasiantuntijoiden (entisten käyttäjien) tarinat
- perheen kanssa vietetty aika

Kaikilla edellä mainituilla vaihtoehdoilla on nuorten päihteiden käyttöä ehkäisevää vaikutusta. Seuraavaksi arvioi kuinka paljon kukin vaihtoehto mielestäsi vaikuttaa.

6. 1=ei lainkaan vaikutusta nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä, 5 = suuri vaikutus nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä

	1	2	3	4	5
nuorisolle järjestetyt harrastusmahdollisuudet ja nuorisotapahtumat	☐	☐	☐	☐	☐
päihdeputki/ selväreitti 6. luokalla ja koulussa tapahtuva päihdekasvatus	☐	☐	☐	☐	☐
"nuokkarit ", nuorisokahvilat ja muut ajanviettopaikat	☐	☐	☐	☐	☐
koulukuraattorin, terveydenhoitajan ja oppilaanohjaajan kanssa käytävät keskustelut ja ryhmäytyminen kouluvuoden alussa	☐	☐	☐	☐	☐
rannikkopajat ja etsivän nuorisotyön toiminta	☐	☐	☐	☐	☐
poliisin jalkautuminen erilaisiin tapahtumiin / juhlatiikonloppuihin, kuten koulun päättyessä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemusasiantuntijoiden (entisten käyttäjien) tarinat	☐	☐	☐	☐	☐
perheen kanssa vietetty aika	☐	☐	☐	☐	☐

7. Onko edellä mainituissa vaihtoehdoissa jokin mistä et ole kuullut? Mikä?

Seuraavilla kysymyksillä tutkimme, kuinka paljon päihteiden kokeilussa otetaan mallia vanhemmista oppilaista.

8. Kun olit ala-asteella, kuinka moni kavereistasi oli kokeillut päihteitä?

- ei kukaan
- muutama
- usea

9. Kun siirryit ylä-asteelle, kuinka moni kavereistasi oli kokeillut päihteitä?

- ei kukaan
- 1-5
- 5 tai enemmän

10. Kun siirryit yläasteelle, muuttuiko kaveripiirisi, saitko uusia ystäviä

- kyllä
- ei, kaveripiiri pysyi samana
- perusporukka säilyi, mutta mukaan tuli muutama uusi ystävä

11. Vaikuttaako mielestäsi kaveripiirin muutos päihdekokeiluun?

- kyllä,miten?
- ei

12. Milloin kokeilit päihteitä, tupakkaa, alkoholia, huumeita ensimmäisen kerran

- ala-asteella
- 7-luokalla
- 8 - 9 -luokalla
- myöhemmin
- en ole kokeillut vielä

13. Miksi kokeilit silloin

- silloin on oikea ikä kokeilla
- koska kaverit yllyttivät
- muutkin kokeilivat
- minua kiinnosti kokeilla

14. Onko joku ostanut sinulle alkoholia ollessasi alaikäinen, kuka?

- ei ole ostanut
- äiti tai isä
- sisarus
- vanhempi kaveri
- joku muu, kuka?

15. Kun olet täysi-ikäinen, aioitko ostaa alaikäiselle alkoholia

- en, sillä tiedän alkoholin välittämisen alaikäiselle olevan laitonta
- kyllä, minuakin on autettu saamaan alkoholia alaikäisenä
- En tiedä

16. Oletko huolissasi Haminan nuorten päihteiden käytöstä?

- Kyllä
- Ei

17. Koetko, että nuorten aikuisten päihteiden käyttö toimii esimerkkinä nuoremmille ikäpolville? Madaltaako se kynnystä kokeilla/käyttää itse ?

- Kyllä
- Ei

TIEDOITE 1–2 VUODEN OPISKELIJOILLE JA VANHEMMILLE

Hei,

Olemme Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita Kotkan kampukselta. Teemme Haminan kaupungin kanssa yhteistyössä opinnäytetyötä siitä, miten nuoret tuntevat ja kokevat ehkäisevän päihdetyön käytäntöjä Haminassa. Tutkimme myös, kuinka paljon nuorten päihteiden kokeiluun ja käyttöön liittyvät asiat siirtyvät vanhemmalta oppilaalta nuoremmalle. Annamme samalla nuorille mahdollisuuden osallistua ehkäisevän päihdetyön kehittämiseen kaupungissamme. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Haminassa toisella asteella ensimmäistä ja toista vuottaan opiskelevat nuoret.

Aineiston keräämistä varten tulemme tekemään webropol- kyselyn (sähköisen kyselyn) toisella asteella 1–2 vuotta opiskeleville haminalaisnuorille syyskuun 2020 aikana. Kysely tehdään opiskelijoille anonyymisti, emme kysy opiskelijan henkilötietoja, ainoastaan syntymävuoden, sukupuolen ja kotipaikkakunnan. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa muutaman minuutin.

Tutkimusluvan on myöntänyt muutosjohtaja Liisa Koski-Lukkari Haminan lukion osalta ja koulutuskuntayhtymän johtaja Sami Tikkanen Ekamin osalta. Keräämämme aineiston luovutamme Haminan kaupungin käyttöön opinnäytetyön valmistuttua. Valmis työ julkaistaan Theseuksessa (theseus.fi) josta sen voi käydä lukemassa. Alustava valmistumisaika työllemme on keväällä 2021. Opiskelijat tulevat saamaan linkin, jonka kautta pääsee kyselyyn n. viikon kulluttua. Olemme sopineet, että se täytetään kouluaikana, jonkin oppitunnin alussa. Vastaamisaikaa on kaksi viikkoa. Mahdollisesti harjoittelussa oleville (Ekami) lähetetään myös linkki, ja toivomme, että teillä olisi jokunen minuutti aikaa kyselyn täyttämiseen. Kiitos, että osallistutte tutkimukseemme ja siten olette mukana kehittämässä ehkäisevää päihdetyötä Haminan kaupungissa.

Terveisin,

Sari Kauta ja Elisabet Pöntinen

LIITE 3

**TEEMAHAASTATTELUN KYSELYRUNKO – HAMINALAISTEN NUORTEN
KANSSA TYÖSKENTELEVÄT HENKILÖT**

Millaisia ehkäisevän päihdetyön menetelmiä kohtaat työssäsi?

Millaisia vaikutuksia arvelet näillä toimilla olevan?

Kuinka selvästi nuorten päihteiden käyttö näkyy työssäsi?

Millainen tilanne on parin vuoden takaiseen?

Mikä on ammatillinen arviosi kuinka paljon nuorten perheiden sisäisillä (työttömyys, mielenterveys- ja päihdeongelmat, kanssakäymiseen liittyvät vaikeudet, rajojen asettaminen/noudattaminen valvonta jne.) asioilla ja ylisukupolvisuudella on tällä hetkellä vaikutusta nuorten päihdekokeiluihin/päihteiden käyttöön? Millainen on perheiden tilanne.

KUVALUETTELO

Kuva 1. Ehkäisevän päihdetyön monivalintakysymys. Webropol kysely 2020.

Kuva 2. Vastausprosentit ehkäisevän päihdetyön kysymykseen. Webropol kysely 2020.

Kuva 3. Ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuus haminalaisnuorten mielestä. Webropol kysely 2020.

Kuva 4. Päihteiden kokeilu ala-asteella. Webropol kysely 2020.

Kuva 5. Päihteiden kokeilu yläasteella. Webropol kysely 2020.